

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑ

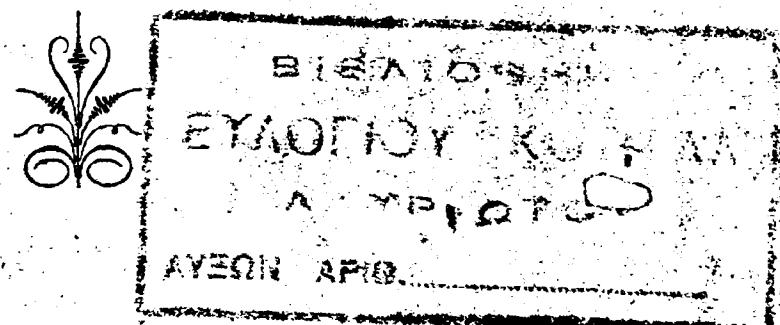
ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ BYZANTION

Ι ΔΙΩΣ

ΕΠΙ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

1886

BK
1901

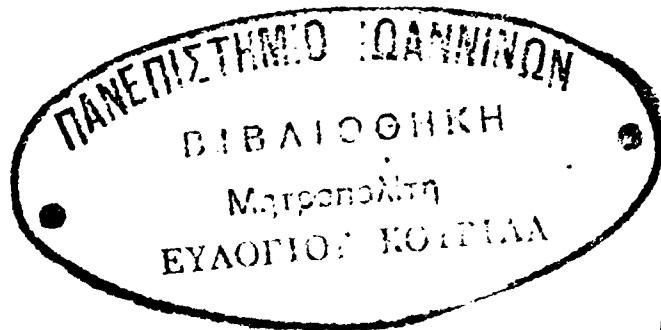
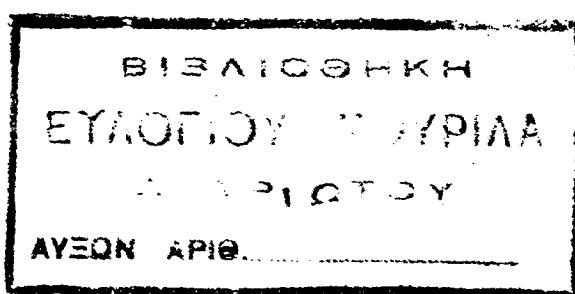
123 ηγ2δος ο. Ιωάννη Σπυροπόδη.

Σπυροπόδη

Αριθ. 138682

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ

ΜΕΛΕΤΗΜΑ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑ

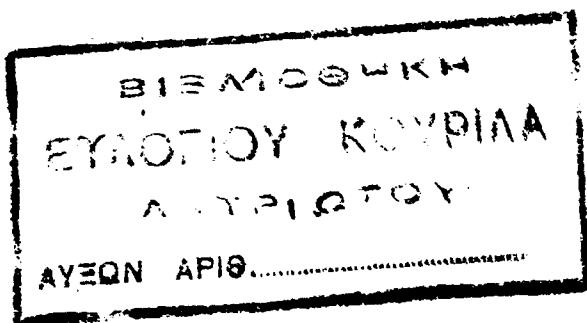
ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ BYZANTION

Ι ΔΙΩΣ

ΕΠΙ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΥΠΟ

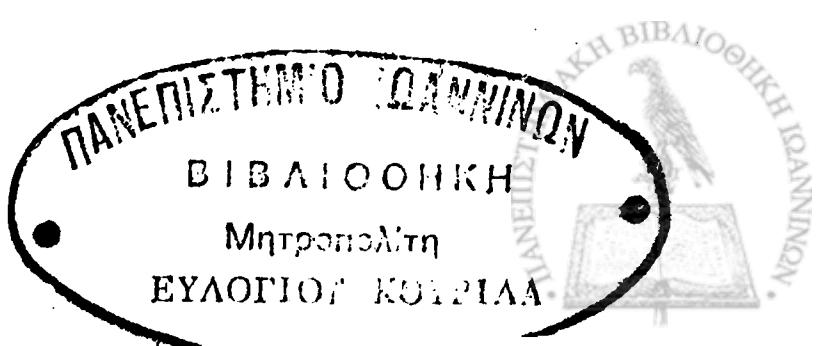
Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

1886

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑΔΑ
Α. ΤΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

‘Υπάρχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἔθνη, ἀτιναὶ ἐν ἐποχαῖς μεγάλων πολιτικῶν καταιγίδων φαίνονται οἷονεὶ προωρισμένα οὐ μόνον νὰ χρησιμεύωσιν ἀπλῶς ὡς καταφύγια τῶν ὑπ' αὐτῶν δεινῶς ἀπειλουμένων προϊόντων τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδίδωσιν αὐτὰ ὅσον οἶν τε ἀκέραια καὶ ἀβλαβῆ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ἵνα καὶ αὐταί, συνεχίζουσαι τὸ ἔργον, συντελέσωσιν εἰς τὸ νάνεγερθῆ μεγαλοπρεπέστερον τοῦ πολιτισμοῦ τὸ οἰκοδόμημα. Οὗτω δὲ παρίστανται τὰ ἔθνη ταῦτα ὡς προστάται καὶ σωτῆρες τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, καίπερ αὐτὰ δλίγον μόνον δυνηθέντα νὰ προαγάγωσιν αὐτόν. Τοιαύτην ἀποστολὴν προώριστο νὰ ἐκπληρώσῃ λίαν ἐξόχως τὸ Βυζαντιακὸν κράτος μετὰ τὴν φοιβερὰν ἔκεινην θύελλαν, ἥτις καλεῖται μεγάλη τῶν ἔθνῶν μετανάστασις.

Ἐν Βυζαντίῳ διετηρήθη, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ὁ Ρωμαϊκὸς πολι-

τισμός, ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ μάλιστα ἡ ῥωμαϊκὴ παιδεία καὶ πολιτικὴ σοφία προήχθησαν αὐτόθι εἰς νέαν ἀκμήν. Ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου εἰσέρρευσαν Ἑλληνορρωμαϊκὴ παιδεία καὶ λεπτὰ ἥθη εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Καλιφῶν. Αὐτὰ ἔδωκαν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Ἀράβων νέαν κίνησιν καὶ ἐπήνεγκαν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην ἐπίδοσιν, ἣν δὲ Μωαμεθανικὸς χόσμος ἔλαβεν ἐπὶ τῶν Ἀββασιδῶν. Πρὸ δὲ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετ' αὐτήν, "Ἐλληνες πάλιν λόγιοι, φεύγοντες τὸν ἀσπονδον ἐκεῖνον τοῦ χριστιανισμοῦ ἔχθρὸν καὶ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος τὸν ὀλετῆρα, κατέφυγον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διαδόντες αὐτόθι τὰ προϊόντα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ συνετέλεσαν οὕτως εἰς τὴν γένεσιν τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, μεθ' ἤς ἀρχονται οἱ νέοι χρόνοι. Ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου ἔλαβον τὴν διεύθυνσιν αὗτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ ἀρχαίου χόσμου, ὅπως φω-

τίσωσι τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα καὶ συντρίψωσι τὰς ἀλύσεις, δι' ὃν ἡ ἐκκλησία ἐγίνωσκε τότε ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ νὰ τὸ περισφίγγῃ. Οὕτω δὲ τὸ Βυζάντιον, ὅπως πρότερον μεταξὺ τῆς Εύρωπης καὶ τῆς Ἀσίας, οὕτω καὶ ἦδη ἔχρησίμευσεν ώς γέφυρα, δι' ἣς ἡ ἀρχαιότης μετέβη εἰς τοὺς νέους χρόνους.

Αλλ' ἐνῷ τοιοῦτο διαδραματίζει πρόσωπον ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος, ἐγκαθίσταται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Δύσεως φυλὴ μέλλουσα καὶ αὐτὴ ἔξοχον νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Φράγκοι, οἵτινες μόνοι ἔχ πάντων τῶν κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν θυελλώδη ἐκείνην περίοδον ἐμφανισθέντων ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου λαῶν, οὓς μόνον παρίστανται προωρισμένοι καὶ αὐτοὶ νὰ διατηρήσωσι καὶ προαγάγωσι τὰ προϊόντα τοῦ ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ κατορθώσαντες ὅλως ἴδιορρύθμως νὰ συγχωνεύσωσι τὰ ῥωμαϊκὰ στοιχεῖα μετὰ τῶν γερμανικῶν, ἔθηκαν τὴν κρηπῖδα τῆς ἦδη ἀρξαμένης ἀναπτύξεως τοῦ λεγομένου Γερμανικοῦ πολιτισμοῦ.

Αν ἐπέπρωτο εἰς τοὺς Γότθους νὰ καταπατήσωσι τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ κατασυντρίψωσι τὸν σαπρὸν καὶ ἑτοιμόρροπον θρόνον τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, εἰς τοὺς Φράγκους ἐν τούτοις ἐπεφύλασσεν ἡ τύχη νάνεγείρωσιν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνου νέον τοιοῦτον.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Φράγκοι οὗτοι παρίστανται ἡμῖν κατ' ἀρχὰς σκληροὶ καὶ ἄγριοι, οἱ δὲ ἡγεμόνες

η'.

αὐτῶν, οἱ λεγόμενοι Μεροβίγγιοι, αἴματοσταγεῖς καὶ αἴματόρρυτοι, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχλείπουσι καὶ τοῦ λαοῦ τούτου αἱ ἄγριαι ἔξεις, τὴν δὲ θέσιν τῶν Μεροβίγγιων, οἵτινες ταχεῖ τῷ βήματι βαίνουσιν εἰς ἐπονείδιστον παρακμὴν, καταλαμβάνει ἐπὶ τέλους νέον γένος, τὸ γένος τῶν Καρολιδῶν, ἡ μεγαλειτέρα Δυναστεία τῶν νέων χρόνων. Διὰ τῆς ἐνδόξου ταύτης Δυναστείας, ἥτις μετέδωκε τὴν δόξαν αὐτῆς καὶ λαμπρότητα καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν αἰῶνα, καθ' ὃν ἔζησε, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἴδιου αὐτῆς μεγαλείου, προοιμιάζεται ὁ δυτικὸς λεγόμενος μεσαιωνισμὸς κατὰ τρόπον ἀληθῶς λαμπρὸν καὶ προχαράσσεται ἡ γραμμή, ἐφ' ἣς μέλλουσιν ἀπὸ τοῦδε νὰ κυλίνδωνται ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ τροχοὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ τὰ δύο ταῦτα σπουδαιότατα κράτη, τὸ τε Βυζαντιακὸν δῆλα δὴ καὶ τὸ Φραγκικόν, ἀτινα ὑποβαστάζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς νεωτέρας ἀνθρωπότητος, δὲν ἥτο δυνατόν, καίπερ τοπικῶς τοσοῦτον ἀφιστάμενα ἀλλήλων, νὰ μὴ συγκρουσθῶσιν ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῶν σταδιοδρομίᾳ, ἀφ' οὗ καὶ τῶν δύο ἡ δεύθυνσις ἔτεινεν οὐχὶ ἀνευ λόγων πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Τὸ νεκροσκεπὲς ἀλλ' ἔνδοξον ἐκεῖνο ἔδαφος, ὅπερ, καίπερ παρουσιάζον ἥδη συντρίμματα μόνον καὶ ἐρείπια τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ μεγαλείου, δὲν εἶχεν ὅμως ἀπολέσει καὶ τὴν περιστέφουσαν αὐτὸ ἔνεκα τούτου αἴγλην, δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ μὴ διε-

γείρη ἀμφοτέρων τὴν προσοχήν, ἵτο ἀδύνατον νὰ μὴ χρησιμεύσῃ ὡς μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ αὐτῶν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι διὰ τὸ Βυζάντιον ἥτο χέλευσμα παραδόσεως νὰ μὴ παραιτήσηται τὴν ἐπὶ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ἰταλίᾳ, μετὰ τὴν αὐτόθι ἐγκατάστασιν τῶν Λογγοβάρδων, ὑπολειφθεισῶν αὐτῷ κτήσεων κυριαρχίαν. Άλλὰ καὶ οἱ Φράγκοι ἐκτείναντες τὴν κυριαρχίαν αὐτῷ, ἐπὶ τῶν περισσοτέρων χωρῶν τῆς Δύσεως καὶ ὑψωθέντες ἴδιως ἐπὶ τῶν Καρολιδῶν εἰς μεγίστην δύναμιν, δὲν ἐδίστασαν, ἀφ' οὗ ἀπαξὶ προσεκλήθησαν νὰ προστατεύσωσι διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτῶν χειρὸς κατὰ τῆς ἀπειλητικῆς τῶν Λογγοβάρδων δυνάμεως τὴν ἄλλοτε ἔνδοξον τοῦ κόσμου κεφαλήν, ὑπὲρ ἣς οὐδεμία ἥλπίζετο παρὰ τῆς αὐτόθι χαλαρᾶς τότε Βυζαντιακῆς κυριαρχίας προστασία, δὲν ἐδίστασαν νὰ στρέψωσιν ἔκτοτε τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο ἔδαφος, καὶ νὰ συλλάβωσι μάλιστα τὴν τολμηρὰν ἰδέαν τῆς ἀνιδρύσεως τῆς καταλυθείσης Δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ναὶ μὲν ἡ αὐτοκρατορία, ἥς ἥδη ἀντεποιοῦντο οἱ Φράγκοι, εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἥδη καταστῇ νόμιμος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ἡ Κωνσταντινούπολις ἥτο θυγάτηρ τῆς Ῥώμης, καὶ οὐδόλως ἥτο δίκαιον, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, νάρνηθῇ εἰς τὴν σεμνὴν μητέρα τὰ παλαιὰ αὐτῆς δικαιώματα.

Οὕτω λοιπὸν τὰ τοσοῦτον ὑπηρετήσαντα καὶ προαγαγόντα τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος ταῦτα

·

ἔθνη, ἐξελθόντα τῆς ὑπὸ τῆς φύσεως χαραχθείσης μεταξὺ ἀμφοτέρων γραμμῆς, κατέστησαν ἔκτοτε ὅτε μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ, ὅτε δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς πολεμούμενοι ἐχθροί.

Τὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων κρατῶν σχέσεις ἔχθρικὰς ή φιλικὰς προτιθέμενοι νὰ παραστήσωμεν διὰ τοῦ παρόντος μικροῦ ἡμῶν μελετήματος, δὲν κατέχόμεθα βεβαίως ὑπὸ τῆς οἰήσεως ὅτι παρέχομεν δι’ αὐτοῦ πλήρη τῆς τότε καταστάσεως τῶν πραγμάτων εἰκόνα. Ἐργον πραγματευόμενον ἐν τῶν σκοτεινοτέρων ζητημάτων τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ συγχροτηθὲν ἐκ πηγῶν οὐ μόνον Ἑλλιπῶν καὶ ἀνεπαρκῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνακριβῶν καὶ μεροληπτικῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἀντιφατικῶν, ἐνθα πολὺς ἀπαιτεῖται κόπος πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ ὄρθοῦ καὶ εὐχόλως δύναται νὰ παροραθῇ ἐνίστε καὶ γεγονὸς τι οὐχὶ ἀσήμαντον, ἔργον, λέγομεν, τοιοῦτο δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλει κριθῆ μετ’ ἐπιεικείας, ἦς καὶ ἀνευ τῶν εἰρημένων δυσκολιῶν δεῖται πᾶν κατὰ πρῶτον εἰς φῶς ἐρχόμενον ἔργον.

Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
 ΛΑΤΥΡΙΩΤΟΥ
 ΑΓΕΩΝ ΑΡΙΩ

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

'Εξ ὅτου ἡ φυλὴ τῶν Φράγκων ἐγκατέστη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εύρωπης καὶ ἡ κυριαρχία αὐτῆς ἐξετάθη διὰ τῆς πολεμικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς κατακτητικῆς δρμῆς τοῦ Χλωδοβίκου ἐπὶ πᾶσαν τὴν σημερινὴν Γαλλίαν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ καταλάβῃ τὴν προσήκουσαν μεταξὺ τῶν τότε εὐρωπαϊκῶν κρατῶν θέσιν, καὶ νὰ μὴ συνδέση πρὸς τὰ σημαντικώτερα αὐτῶν πολιτικὰς σχέσεις, κατὰ τὰς ἐκάστοτε αὐτῆς ἀνάγκας. Ή καταπληκτικὴ δὲ μάλιστα ταχύτης, μεθ' ᾧς εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἥρξατο προαγόμενον τὸ Φραγκικὸν κράτος, οὐ μόνον δὲν ἔθραδυνε νὰ διεγείρῃ πάντων τῶν λαῶν τὴν ἔκπληξιν καὶ ἐμβάλῃ εἰς σοβαροὺς φόβους τοὺς μᾶλλον ἐγγὺς πρὸς αὐτὸς οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητον κατέστησεν αὐτοῖς τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ καὶ σύμπραξιν. Οὐδόλως ἄρα παράδοξον ὅτι ἐστράφησαν πρὸς τὸν λαὸν ἐκεῖνον καὶ τινῶν Βυζαντίνων αὐτοκρατόρων τὰ βλέμματα, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν ὑπὸ πολλῶν αὐτοὶ ἀπειλούμενοι κινδύνων, μόνον διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ καὶ ὑποστηρίξεως ἥλπιζον, ὅτι θὰ ἡδύναντο οὐ μόνον νὰ ἐλευθερώσωσι πολλὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου Πρωμαϊκοῦ κράτους ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὰ βαρβάρων λαῶν, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀπειλοῦντα αὐτὸν νέον κίνδυνον γ' ἀποτρέψωσιν.

Αἱ πρῶται μεταξὺ τῶν Βυζαντίνων καὶ Φράγκων ἡγεμόνων ἐπίσημοι σχέσεις χρονολογοῦνται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ Λογγοβάρδοι ἔθηκαν τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὥραιας ἑκείνης χώρας, ἵς ἡ ἀπόκτησις ἦτο ποτε τὸ καύχημα τῶν συγχρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ "Ἐλληνες αὐτοκράτορες Ἰουστῖνος δὲ Β'. (565—578) καὶ Μαυρίκιος (582—603), ἡναγκασμένοι, κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἑκείνους διὰ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος χρόνους, νὰ διεξάγωσι σφοδροὺς πολέμους κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸ βαρβάρων λαῶν, οἷον Ἀβάρων καὶ Σλαύων καὶ Περσῶν, οὐδόλως δὲ ἀνεχόμενοι νὰ βλέπωσι τοὺς ἀπὸ Δυσμῶν νέους ἑκείνους ἔχθροὺς, οἵτινες ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσι βραδύτερον ὡς γέφυρα διὰ τὴν ἀνίδρυσιν τῆς Γερμανορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, οὐ μόνον κατέχοντας τὸ ὥραιότερον τοῦ κράτους των μέρος, ἀλλὰ καὶ προβαίνοντας μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς εὐρυτέρας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους κατακτήσεις, πρὸς τοὺς Φράγκους ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των καὶ δι' αὐτῶν ἤλπισαν, ὅτι ἥθελον ἀνακτήσει τὴν ἀπολεσθεῖσαν πολύτιμον καὶ πολυπόθητον χώραν. 'Αλλ' ὅσην καὶ ἂν ἤλπισαν παρὰ τῶν Φράγκων συνδρομὴν οἱ τὰς τύχας τοῦ Βυζαντίου διευθύνοντες, ὅσον φιλικάς καὶ ἂν συνέδεσαν πρὸς αὐτοὺς σχέσεις, δσάκις καὶ ἂν ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν των, οὐδέποτε ἐν τούτοις κατώρθωσαν νὰ κινήσωσιν, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, τὰς συμπαθείας των. Οὕτω δ' ἀναγκαίως ἐπῆλθε βαθμιαία χαλάρωσις ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο Αὐλῶν, ἀπολήξασα ἐπὶ τέλους βραδύτερον εἰς ἐντελῆ διακοπὴν αὐτῶν, ἀφ' οὗ τὸ μὲν Ἀνατολικὸν κράτος ἡναγκασμένον νὰ στρέψῃ τότε ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν ἀπ' Ἀνατολῶν ἀπειλούντα αὐτὸν καὶ φοβερώτερον ἔχθρὸν, τοὺς Σαρακηνοὺς, οὐδόλως ἡδύνατο νὰ σκέπτηται περὶ ἀνακτήσεως τῆς Ἰταλίας, τὸ δὲ Φραγκικὸν οἰκτρῶς κατετούχετο καὶ κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν πολέμων.

'Αλλ' αἱ ἔνεκα τῶν εἰρημένων λόγων διακοπεῖσαι πρὸς τὴν Φραγκικὴν αὐλὴν σχέσεις τῶν Ἐλλήνων, ἐπανελήφθη-

σαν καὶ πάλιν, καὶ μᾶλιστα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ἐδάφους τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐνδόξου νικητοῦ τῶν Ἀράβων. "Ο, τι δὲ καθιστᾷ σπουδαιοτέρας τὰς σχέσεις τῶν δύο τούτων λαῶν εἶναι, δτὶ ἐν αὐταῖς διαδραματίζει ὅχι εὐκαταταφρόνητον πρόσωπον καὶ δὲ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης, δτὲ μὲν πρὸς τοὺς Ἑλληνας, δτὲ δὲ πρὸς τοὺς Φράγκους ἀποκλίνων κατὰ τὸ ἔκαστοτε πολιτικὸν αὐτῷ συμφέρον.

Ἡ κατάλυσις τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, δι' ἣς ἡ ἀλλοτε ἐνδόξος τοῦ κόσμου πρωτεύουσα κατέστη πόλις κατ' ἔξοχὴν ἐκκλησιαστική, ἡ μεγάλη αὐτῆς ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου, ἡ ἐπαιεθητὴ τούτου ἀδυναμία καὶ τέλος δὲ κατακερματισμὸς τῆς Ἰταλίας, εἶχον παράσχει εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης μεγίστην ἐλευθερίαν. Ἡ δὲ βαθμηδὸν αὐξηθεῖσά τινων ἐξ αὐτῶν ἐπιροή σπουδαίως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ περιβάλῃ τὴν ἐκκλησίαν διὰ πολιτείκης δυνάμεως καὶ δημιουργήσῃ, διὰ παντὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πρωτευούσῃ κράτος ἱερατικόν. Μετὰ τῆς ἴδρυσεως αὐτοῦ ἐληξεν ἡ ὥραιοτέρα καὶ ἐνδόξοτέρα ἐποχὴ τῆς Ῥώμαϊκῆς ἐκκλησίας. Οἱ Πάπαι, οἵτινες παρὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εὐαγγελίου, συνέδεσαν τὴν πνευματικὴν μετὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, δὲν ἡδύναντο βεβαίως εἰς τὸ ἔξης νὰ διατηρῶσι πλέον τὸν καθαρὸν ἐπισκοπικὸν χαρακτῆρα. Ἡ εἰς ἑαυτὴν ἀντιφάσκουσα διπλὴ αὔτη φύσις τῶν ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης παρέσυρεν αὐτούς, ως ἡτο ἐπόμενον, κατὰ μικρὸν εἰς τὴν χρῆσιν φιλοδόξου πολιτικῆς καὶ τοὺς ἡνάγκασε, πρὸς διατήρησιν τοῦ κοσμικοῦ αὐτῶν τίτλου, ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς πολέμους ἀνηθίκους καὶ εἰς ἕριδας διηνεκεῖς πρὸς τὰς πολιτικὰς δυνάμεις.

Τις ἀγνοεῖ δτὶ ἴδρυτὴς τοῦ κοσμικοῦ τούτου κράτους καὶ νέος τῆς παρὰ τὸν Τίβεριν ἀρχαίας πρωτευούσης τοῦ κόσμου προστάτης ἐγένετο δ ἐν ἔτει 751 ἀνυψωθεῖς ἐπὶ τοῦ Φραγκικοῦ θρόνου ἐνδόξος υἱὸς Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου, ἀπονείμας εἰς τὸν τότε ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Δογγοθάρδων, οἵτινες εἶχον καταλάβει πολλὰς

τῆς ἄνω καὶ μέσης χερσονήσου χώρας καὶ ἡπείλουν νὰ
χαθυποτάξωσι καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, κυριαρχικὰ δικαιώ-
ματα ἐπί τινων τῶν ὥραιοτέρων χωρὸν τῆς Ἰταλίας; Τίνα
δὲ λανθάνει, ὅτι ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν εύνοίας τοῦ ἡγεμό-
νος ἐκείνου τῶν Φράγκων, κατέστη ἔκτοτε ὁ Πάπας Θρα-
σύτερος ἐν ταῖς πρὸς τὴν Αὔλην τοῦ Βυζαντίου σχέσεσιν
αὐτοῦ; "Οσον ὅμως ἴσχυρῶς καὶ ἀν ἀνεπτύχθη σὺν τῷ χρόνῳ
ἡ Παπικὴ δύναμις, ὅσην καὶ ἀν ἐξήσκει αὐτῇ κατὰ τοὺς
χρόνους ἐκείνους ἐπιρροήν, οὐδέποτε ἐν τούτοις κατώρθωσε
νὰ ὑποτάξῃ ἀπασαν τὴν Ἰταλίαν. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι
καὶ οὐδέποτε ἐπέτρεψεν ἐξ ἴδιοτελείας ἐπὶ τῆς χερσονήσου
ταύτης τὴν ἰδρυσιν καὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἐθνικοῦ κράτους,
γενομένη οὕτω ἐπὶ μακροὺς αἰώνας τὸ μόνον καὶ κυριώτα-
τον κώλυμα τῆς ἐνώσεως τῆς ὥραιας ἐκείνης χώρας. Ἄλλὰ
καὶ ἡ θεία δίκη δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ νεχθῇ ἐπ' ἔπειρον κα-
τάστασιν τοιαύτην, ὅλως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ
τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου· ηὐδόκησε δὲ ἵνα ἐν τοῖς καθ'
ἡμᾶς χρόνοις ἴδωμεν συντελεσθεῖσαν οὐ μόνον τὴν ἐθνικὴν
ἔνωσιν τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' οίονεὶ ὡς ἀντίποινον, καὶ τὴν κα-
τάλυσιν καὶ αὐτῆς δὴ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πα-
πισμοῦ.

"Οσας καὶ ἀν κατέβαλεν ἡ Ἑλληνικὴ Αὔλη προσπαθείας
ἵνα πείσῃ τὸν τότε Ρῆγα τῶν Φράγκων Ηιπένον νάκυρωσῃ
τὴν εἰς τὸν Πάπαν γενομένην ἐκείνην δωρεάν· ὅσον καὶ ἀν
εἰργάσθη ἴδιας ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε'. (741—775) ἵνα πείσῃ
αὐτὸν δι' ἐπίτηδες ἀποσταλείσης πρεσβείας καὶ διὰ δώρων
νὰ μεταβάλῃ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ δοξασίας καὶ προσ-
χωρήσῃ εἰς τὰς κατὰ τῶν εἰκόνων δογματικὰς δοξασίας τῆς
Ἀνατολῆς, οὐδαμῶς ἐν τούτοις κατώρθωσεν, οὐδὲ κατὰ κε-
ραίαν, νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πεποιθήσεις
αὐτοῦ, καὶ τοι μάλιστα, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου, οὐδό-
λως ἐδίστασε νὰ θίξῃ καὶ εὐαισθητότερα παρὰ τῷ βασιλεῖ
τῶν Φράγκων ἐλατήρια, ἥτοι νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς
θυγατρὸς τούτου Γιζέλης διὰ τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ

Λέοντα. Ὁ ἡγεμὼν ἔκεινος εἴτε πιθανῶς ὑπείκων τῇ συμ-
βουλῇ καὶ ταῖς παραστάσεσι τοῦ Πάπα, ὅστις πᾶσαν κα-
τέβαλε προσπάθειαν, ὅπως ματαιώσῃ πάντα τὰ σχέδια
τῶν Ἑλλήνων, εἴτε καὶ μὴ θέλων ἵσως νὰ δεσμευθῇ ἐνώ-
πιον τούτων, ώς πρὸς τοὺς περὶ τοῦ σαπροῦ κράτους τῶν
Λογγοβάρδων μέλλοντας αὐτοῦ σκοπούς, ἔμεινεν ἕως τέ-
λους ἀκράδαντος, οὐδόλως θελήτας νὰ προβῇ εἰς περαι-
τέρω περὶ τοῦ προκειμένου διαπραγματεύσεις. "Ἄν δὲ ὁ
Κωνσταντῖνος εἶχεν ἀκόμη ἔστω καὶ ἐλαχίστην περὶ τῶν
διαθέσεων τούτων τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων ἀμφιβολίαν,
αὕτη διεσκεδάσθη ἐντελῶς ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 767 συγκλη-
θείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐν Cenilly Συνόδου. Καὶ ἀληθῶς αἱ ἀ-
ποφάσεις τῆς Συνόδου ἔκεινης, ἥτις τὸ δεύτερον ἥδη ἔχρινε
τὴν τελείαν νίκην τῆς Παπικῆς πολιτικῆς ἐν τῷ Φραγκικῷ
κράτει, ἐπρεπε νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς "Ἑλληνας τὴν σα-
φεστάτην βεβαιότητα, ὅτι ὁ Πιπίνος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ
συγκατετίθετο εἰς μεταβολὴν τῶν φρονημάτων του, οὔτε
ώς πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, οὔτε καὶ ώς πρὸς τὴν
Ἴταλικὴν αὐτοῦ πολιτικήν. Καὶ τοις ἀμφότερα ἔκεινα τὰ
ζητήματα ἥσαν τὰ μόνα σημεῖα, ἐνθα ἤρχοντο εἰς ἀμοι-
βαίαν ἐπαφὴν συμφέροντα Φραγκικὰ καὶ Ἑλληνικά, καὶ
ἐφ' ὧν στηριζόμενος θὰ ἥδυνατό τι; νὰ κατορθώσῃ διὰ
κοινῆς συνεννοήσεως θερμοτέρας μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, ἐν
τούτοις ἡ συνεπῆς στάσις, ἥν ὁ Πιπίνος τοσοῦτον ἐπιμόνως
ἐτήρησεν, ἐματαίωσε πᾶσαν περὶ τούτου ἐλπίδα. Καὶ ἐν
τούτοις οὐδέποτε αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις ἐλα-
βον χαρακτῆρα ἔχθρικόν, ἐνόσῳ τὸ κράτος τῶν Λογγοβάρ-
δων ἔκειτο μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ "Ἑλληνες ἐγίνωσκον πολὺ¹
καλῶς, ὅτι, ἀφ' ἣς ἐποχῆς ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ἀποστάσα
ἀπὸ τοῦ "Ἑλληνος αὐτοκράτορος, συνεδέθη μετὰ τῆς με-
γάλης καθολικῆς μοναρχίας τῶν Φράγκων, οὗτοι δὲν ἐ-
φρόντιζον μόνον νὰ ὑποστηρίζωσιν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
ὑποστηρίζει, ἥν τῇ παρεῖχον, νὰ διώκωσι κατὰ τὸ πλεῖ-
στον τὸ πολιτικὸν αὐτῶν συμφέρον, ἥτοι νὰ ἐπιτύχωσι τῆς

ὑπερτάτης ἐπὶ τῆς Ἰταλίας κυριαρχίας, ναύξησωσι τὸ ἀξίωμα αὐτῶν ἐν τῇ Δύσει καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸὶ ισότιμον πρὸς τὸ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀξίωμα τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων. Ἐγίνωσκον προσέτι, ὅτι ἀν οἱ πόλεμοι τῶν Φράγκων πρὸς τοὺς Λογγοθάρδους δὲν εἶχον κατὰ τὸ φαινόμενον συντελέσει εἰς αὕξησιν τῆς δυνάμεως τῶν πρώτων, εἶχον ὅμως σπουδαίως ἐλαττώσει τὴν τῶν δευτέρων, καὶ ὅτι τὸ κέρδος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἦτο σύναρμα κέρδος τῶν Φράγκων. Ἄλλ' ἔκρινον σύναρμα καλὸν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν μετὰ τῶν Φράγκων φιλίαν καὶ ἐπισκοπῶσι μετὰ προσοχῆς τὰ περαιτέρω αὐτῶν βήματα. Ἅλλην ὅμως ὑπέστησαν τὰ πράγματα τροπήν, ἐξ ὅτου διοίσ καὶ διάδοχος τοῦ Πιπίνου, Κάρολος, ὁ βραδύτερον δικαίως ἐπικληθεὶς Μέγας, διὰ μιᾶς μόνης ἐκστρατείας, ὑπέταξεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ τὸ κράτος τῶν Λογγοθάρδων καὶ κατέστησε τοὺς τοσοῦτον τοπικῶς ἀφισταμένους πρότερον Φράγκους ἀμέσους γείτονας τῶν Ἑλλήνων¹.

Ἡ Αὔλὴ τοῦ Βυζαντίου βλέπουσα ὅτι διὰ τοῦ βαρυσημάντου ἔκεινου γεγονότος κατεστράφη ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων ἡ ίσορροπία ἔκεινη τῶν καθεστώτων, ἢν μόνον τὸ κράτος τῶν Λογγοθάρδων εἶχεν ἀσφαλίσει μέχρι τοῦδε, μὴ λησμονοῦσα ὅτι Φραγκικαὶ λόγχαι κατεξέσγυισαν πάλαια δικαιώματα ὑπὸ οὐδενός ποτε πρότερον βαρβάρου προσβληθέντα, οὐδόλως τέλος ἀμφιβάλλουσα, ὅτι καὶ διὰ τῶν ίδίων αὐτῆς συμφερόντων κίνδυνος ἦτο ἔχτοτε ἀναπόφευκτος, οὐδενός φείδεται μέσου φανεροῦ ἡ κρυφίου, τὸ μὲν ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν Κάρολον ἀπὸ περαιτέρας ἐπεκτάσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς τὰ βορειοανατολικὰ τῆς χερσονήσου, τὸ δὲ ὅπως διατηρήσῃ τὸ Δουκάτον τοῦ Βενετίου.

1) Einhardis Jahrbücher σ. 58 καὶ Kaiser Karls Leben τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ Κ. Abel ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν Μουσικῶν Γερμανίας. Ἐκδ. 2α διεσκευασμένη ὑπὸ W. Wattenbach. 1880. σ. 32. Ἡδε καὶ Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ. σ. 116.

τουτ πάντελῶς ἐλεύθερον ἀπὸ πάσης Φραγκικῆς ἐπιρροῆς
καὶ ὑπαγάγη μάλιστα αὐτὸ δριστικῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην
κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἀν οἱ πόθοι οὗτοι τοῦ Βυζαν-
τίου ἐπληρώθησαν ἢ μή, θέλει δειχθῆ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

* *

* * *
Ἐνῷ ὁ Κάρολος ἀπηλλαγμένος πάσης ἄλλης μερίμνης
μετὰ ζήλου ἡτχολεῖτο περὶ τε τὴν διάταξιν τῶν πραγμάτων
τοῦ ἄρτι ὑπ' αὐτοῦ καταλυθέντος Λογγοθαρδικοῦ
κράτους καὶ τὴν παγίωσιν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου διαταράχθείσης ἀρμονίας καὶ τάξεως, ἡναγκάσθη ὑπὸ τῶν ἐκ νέου
ἀποστάντων Σαξόνων νὰ καταλίπῃ μετὰ σπουδῆς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας, ὅπως θέσῃ ἐπὶ τέλους χαλινὸν εἰς τὴν ὑπέρφιαλον λύσσαν τῶν ἀνησύχων ἐκείνων καὶ φοβερῶν γειτόνων;
οἵτινες συχνάκις εἰσβάλλοντες εἰς τὴν Φραγκικὴν γώραν
ἐλεηλάτουν αὐτὴν ἀγρίως². Διότι τίς ἀγνοεῖ, ὅτι ἐκ πάντων τῶν λαῶν, ὧν τὴν ὑποταγὴν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο ὁ Κάρολος, οἱ σφοδρότερον τὸ φυλετικὸν μῆσος πρὸς τοὺς Φραγκούς
τρέφοντες καὶ λυσσωδέστερον πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ἔχοντες
ἥσαν οἱ τὴν γώραν τοῦ Ἀλβίος κατοικοῦντες; Τὸ μὲν λοιπὸν
δι' ἔλλειψιν χρόνου, τὸ δὲ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς δυνάμεώς του
καὶ ἐν ταύτῳ πιστεύων ἵσως ὅτι εἶχεν ἥδη κατασυντρίψει
ὅλοσχερῶς τὴν δύναμιν τῶν Λογγοθαρδῶν, δὲν ἥθελησε νὰ
μεταβάλῃ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὰ πολιτικὰ καθεστῶτα καὶ τοὺς
νόμους τῶν νέων αὐτοῦ ὑπηκόων περιορισθεῖς εἰς ὀλίγα μόνον καὶ ἀνεπαρκῆ μέτρα πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς κυριαρχίας
του. Κατὰ πόσον ὅμως οὕτω σκεπτόμενος καὶ πράττων

1) Περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Δουκάτου τούτου, οὗτονος ἡ ἱστορία εἰναι τὰ μάλιστα ἀξία λόγου οὐ μόνον διέτι ἀποτελεῖ τοῦτο τὴν βάσιν,
εφ' ἣς ἀνεγείρονται τὰ βραδύτερον ἀνεξάρτητα Δουκάτα τῆς κάτω
Ἰταλίας καὶ ἔπειτα ἡ κυριαργύρια τῶν Νορμανδῶν, ἀλλὰ καὶ διότι
ἐβάδισε κατὰ τὸ πλεῖστον ἴδιαν ὁδὸν καὶ ἀνεπτύχθη ὅλως ἰδιορρύθμως, ἵδε Hirsch, das Herzogthum Benevent bis zum Untergange
des Longobardischen Reiches. σ. 3 καὶ ἐπ.

2) Einhards Jahrbücher σ. 60.

ύπηρέτει τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, δὲν ἔβράδυνε ἀληθῶς ν' ἀποκαλύψῃ ὁ χρόνος.

Ο Κάρολος δὲν ἔξετίμησε δεόντως τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αἴσθημα τῶν Λογγοθάρδων μεγιστάνων οὐδ' ἔλαβεν ὑπ' ὅψεις ὅτι, καὶ αὐτὸς ὁ κοινὸς τῆς χώρας λαός, ὅτον καὶ ἂν ἐφαίνετο κατ' ἀρχὰς εὐπειθής αὐτῷ καὶ ὑπήκοος, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαμείνῃ μέχρι τέλους ἀπαθής ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ προσπαθήσῃ τάχιον ἢ βράδιον νάνακτήσῃ αὐτὴν διὰ παντὸς μέσου. Καὶ ἀληθῶς εὔθυνς μετὰ τὴν ἀναγκώρησιν τοῦ κατακτητοῦ, οὐ μόνον οἱ ὑπ' αὐτοῦ βιαίως ὑποταχθέντες μεγιστᾶνες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐξ τούτων εἶχον κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου διευκολύνει εἰς αὐτὸν τὴν νίκην ἀποστάντες ἀπὸ τοῦ Δεσιδερίου, ἐπεισθησαν ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἐν τῷ παλαιῷ Λογγοθαρδικῷ κράτει ἢ νῦν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Φράγκων. Διακαιόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ δισημέραι θερμοτέρου καθισταμένου πόθου των ν' ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, προέβησαν ἐν ἔτει 775 εἰς χάλκευσιν διαφόρων μηχανημάτων πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ μισητοῦ ζένου Ζυγοῦ καὶ ἐγκατάστασιν ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ θρόνου τοῦ ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Κωνσταντινούπολεως διατρίβοντος¹ τότε υἱοῦ τοῦ Δεσιδερίου Ἀδάλγιδος,² ἥλπιζον δὲ οὐκ ὄλιγον. καὶ ἐπὶ τὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν Δουκῶν τῆς μέσης καὶ μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ ἴδιως τῶν τοῦ Σπολέτου³ καὶ Βενεβέντου.

1) Θεοφάν. Χρονογρ. τῆς ἔκδόσ. τῆς Βόννης σελ. 694. Einhards Jahrb σ. 60.

2) Οὗτος καταφυγὼν μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ πατρός του εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ὀρχῇ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Δ'. ἐγένετο δεκτὸς λίαν φιλοφρόνως, ἀνυψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου καὶ ὑπεστηρίχθη εἰς τὰς κατὰ τῆς Φραγκικῆς κυριαρχίας ἐπιβουλὰς αὐτοῦ.

3) Περὶ τῆς ἴδρυσεως καὶ τοῦ Δουκάτου τούτου ἰδε Hirsch, das Herzogthum Beneventi κλπ. σελ. 3.

Οι δύο ούτοι ἡγεμόνες ἔκυροι τῶν τάς ἐκτεταμένας αὐτῶν χώρας ἐπὶ τε τοῦ Δεσιδερίου καὶ τῶν προκατόχων αὐτοῦ σχεδὸν ἀνεξάρτητοι. Καίτοι δὲ καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν δὲν εἶχον περιέλθει ποσῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Φράγκων, οὐδεμίαν ὅμως εἶχον ἀμφιβολίαν, ὅτι δὲ Κάρολος, εὐθὺς ὡς ἥθελεν ἀπηλλαγῆ τῶν ἄλλων ἀσχολιῶν αὐτοῦ, δὲν ἥθελε βραδύνει νὰ ὑπαγάγῃ καὶ αὐτούς, ὡς ὑπηκόους τοῦ ἀρχαίου κράτους, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ κυριαρχίαν.

Ἄλλ' ἡ ὑποταγὴ καὶ προσάρτησις τοῦ Λογγοθαρδικοῦ κράτους εἰς τὸ Φραγκικὸν δὲν ἦτο δύνατὸν νὰ μὴ ἐπενέγκῃ σπουδαίαν διατάραξιν καὶ εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Πάπα πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων. Ἐνῷ δὲ Πιπίνος εἶχε δεῖξει δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ ἀπεριόριστον σχεδὸν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, δὲν βλέπομεν ἥδη ἐν τῷ Καρόλῳ τὴν αὐτὴν πάντοτε πρὸς τὰς παπικὰς ἀξιώσεις προθυμίαν. Καί περ ἀδιακόπως προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ Α'.¹⁾ μόλις μετὰ πολλὰ ἔτη στέργει νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦ τε πατρὸς καὶ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ ταύτην μάλιστα οὐχὶ πλήρη.

Δὲν εἶναι παντάπασι δύσκολος ἡ ἔξηγησις τῆς φαινομένης ταύτης διαφορᾶς ἐν ταῖς σκέψει καὶ τῇ διαγωγῇ τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης. Ο Πιπίνος δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἐδείχθη τοσοῦτον ἐλευθέριος περὶ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ἢ διότι ἡ χώρα, ἣν ἐδωρήσατο αὐτῷ, δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τοὺς Λογγοθαρδούς, ὡν διὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης ἥθελησε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν. Ο δὲ Κάρολος τούναντίον εύρισκετο εἰς πάντη διάφορον θέσιν. "Οτε ούτος ὑπέταξε τὸ Λογγοθαρδικὸν κράτος, περιῆλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ τὰ μέρη τῆς

1) Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ μεγάλου τούτου Πάπα πρὸς τὸν Κάρολον ἴδε: Abel, Papst Hadrian I und die weltliche Herrschaft des römischen Stuhles. Forschungen zur deutschen Geschichte Tόμ. Α'. σ. 453 κ. ἐπ.

τοῦ Πιπίνου δωρεᾶς, ἀτινα δὲ Δεσιδέριος εἶχεν ἥδη ἀφαιρέσει πάλιν ἀπὸ τοῦ Πάπα. Θὰ ἦτο δὲ διὰ τοῦτο λίαν δύσκολον εἰς τὸν βασιλέα νόποδώσῃ τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ὅστις μάλιστα δὲν ἦθελε νόρκεσθαι, εἰς τὰς προσόδους καὶ τὴν ἔγγειον αὐτῶν κτῆσιν, ἀλλὰ καὶ ἥξιον νὰ ἥναι τῶν μερῶν τούτων ἀπόλυτος κύριος. Ἀν δὲ Πάπας ἐφρόνει ὅτι ὁ Κάρολος ἦθελεν ἰκανοποιήσει τυφλῶς πάσας αὐτοῦ τὰς ἀξιώσεις καὶ ὅτι ἦθελεν ἀνεπιφυλάκτως περιβάλει αὐτὸν δι' ἀπεριορίστου κυριαρχίας ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ δωρεᾷ τοῦ πατρός του μνημονευομένων χωρῶν, ἐπλανᾶτο πλάνην δεινήν. Ὁ Κάρολος εἶχεν ἀποφασίσει νάντιστη καθ' ὅλων τῶν ἀβασίμων καὶ παραλόγων τοῦ Ἀδριανοῦ ἀξιώσεων. Ἀν δὲ βλέπομεν αὐτὸν ἐνίοτε πρόθυμον νὰ ἰκανοποιῇ ἐν μέρει τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, οὐδόλως πρέπει νάμφινάλλωμεν ὅτι τοῦτο πράττει χάριν πολιτικοῦ τινος σκοποῦ. Καὶ ἐν τούτοις ἦτο ἡναγκασμένος οὗτος νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τοὺς Φράγκους ἑργαζόμενος μάλιστα ἀκαταπαύστως ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτῶν, οὐ μόνον διότι ἡ ὕπαρξις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἴδιας ἡ κοσμικὴ αὐτῆς δύναμις, ἀφ' ὅτου ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, ἦτο στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Φραγκικὴ ἐπιρροὴ ἐφαίνετο αὐτῷ πολλῷ ἀνεκτοτέρα ἢ αἱ καταθλίψεις τῶν εἰς διηγεκεῖς συγκρούσεις ἐξαντλουμένων βασιλέων τῶν Λογγοθάρδων καὶ τῶν αἰρετικῶν Βυζαντίνων.

Δὲν εἶνας δύσκολον νὰ φαντασθῶμεν διόσον φρικτὴ ἦτο ἡ ἐντύπωσις, ἣν ἡ ἀγγελία τῆς Φραγκικῆς ἐκείνης κατακτήσεως ἐνεποίησεν ἐν Βυζαντίῳ, ἀφοῦ λάθιωμεν ὑπὸ ὄψει, ὅτι διὰ τοῦ βαρυσημάντου ἐκείνου γεγονότος οἱ Ἑλληνες ἐγένοντο ἥδη ἄμεσοι γείτονες τῶν Φράγκων, ὃν ἡ δσημέραι αὐξανομένη δύναμις ἤτο τότε τὸ γενικὸν φύσητρον ἀπάντων τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Ἐγίνωσκον ἐν Βυζαντίῳ ὅτι, ἀφ' οὗ διὰ τῆς καταλύσεως τοῦ Λογγοθάρδικοῦ κράτους ἐξέλιπε τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο προπύργιον, ὅπερ ἐκώλυε

τοὺς Φράγκους ἀπὸ τοῦ ν' ἀναμιγνύωνται ἀμέσως εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἰταλίας, οὐδεὶς πλέον ἔπειρε νὰ γίνηται λόγος περὶ οἰασδήποτε τοῦ Ἐλληνος αὐτοχράτορος ἐπιρροῆς ἐπὶ τε τῆς χώρας αὐτῆς καὶ τοῦ Πάπα. Δὲν ἡγούσυν, δτι, πρὸς ἓνα τοσοῦτον ἴσχυρὸν ἀντίπαλον, οἵοι ἦσαν οἱ Φράγκοι, ἡ ὑπεράσπισις τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἐλληνικῶν κτήσεων κατέστη ἡδη πολλῷ δυσκολωτέρα ἢ πρότερον πρὸς τοὺς Λογγοβάρδους. Καὶ ἀληθῶς τίς ἡδύνατο νάμφιβάλλῃ πλέον δτι ὁ ἡγεμὼν τῶν Φράγκων πᾶσαν ἥθελε καταβάλει προσπάθειαν ἵνα στρογγυλώσῃ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου τὰς ἐν Ἰταλίᾳ κτήσεις αὐτοῦ, ἐπὶ ζημίᾳ βεβαίως τῶν Ἐλληνικῶν συμφερόντων; Εὔνοητος ἄρα ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν μνημονευθεὶς διάδοχος τοῦ Λογγοβάρδικου θρόνου Ἀδαλγις ἔτυχεν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου προθύμου καὶ λίαν ἐξαιρετικῆς ὑποδοχῆς. Ο κοινὸς κίνδυνος ἐπέβαλεν εἰς τοὺς πρώην ἀσπουδοτάτους ἔχθρους νὰ ἐνώσωσιν ἡδη τὰ δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἐργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ.

'Εκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἐλληνικῶν κτήσεων αἱ ὑπὸ μείζονος κινδύνου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπειλούμεναι ἦσαν αἱ πρὸς βορρᾶν κείμεναι, ἤτοι αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Βενετίας καὶ ἡ παρακειμένη Ἰστρία. Καὶ αὕτη μὲν ἀποτελοῦσα πρότερον ἐπὶ τοῦ Δεσιδερίου μέρος τοῦ Λογγοβάρδικου κράτους εἶχε περιέλθει πάλιν, μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἐλλήνων.¹⁾ Ή δὲ Βενετία, ἣς ἡ θέσις πρὸς τε τὰ ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν καὶ τὸ Φραγκικὸν κράτος, ίδίως μετὰ τὸν θάνατον τῆς αὐτοχρατείρας Εἰρήνης, ἤτο μεγάλης σπουδαιότητος, ἤτο τότε ἀκόμη, ὅσον καὶ ἐν διαμαρτύρηται ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφανία τῶν μεταγενεστέρον Βενετῶν, τελέως ἐξηρτημένη ἀπὸ τοῦ Ἐλληνικοῦ κράτους. "Αν δὲ οἱ Βενετοὶ ἔκέχτηντο ίδιαν δύναμιν, ἐν τὰ ἐργαστάσια αὐτῶν

1) Περὶ τῆς τότε ἔκτασεως τῆς ἐπαρχίας Ἰστρίας ἰδε: Gfrörer, Byzantinische Geschichten I, 89. Forbiger, Handbuch der alten Geographie II, 587.

εἰς τὰ Βυζαντιακὰ παράλια ἀπέλαυνον μεγάλων ἐλευθεριῶν, τοῦτο ἀποδοτέον πρὸ πάντων καὶ χυρίως εἰς τὴν φρόνησιν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων, δι’ οὓς ὁ δραστήριος ἐκεῖνος ἐμπορικὸς λαὸς ἦτο ἀληθῶς ἀνεξάντλητος πηγὴ πλούτου. Ἡ χώρα αὕτη, ἥτις ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς οὐχὶ σπανίως ἔκεντριζε τὴν κατακτητικὴν ὄρεξιν τῶν ἑκάστοτε ἀρχόντων τῆς ἀνω Ἰταλίας, ἥτο τότε ἡπειρωτικὴ καὶ θαλασσία. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης εἶχον τότε πολλοὶ τῶν Βενετῶν τὰ διὰ δούλων καλλιεργούμενα κτήματα αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας μετήρχοντο ἐπικερδὲς ἐμπόριον. Καίτοι δὲ οἱ Λογγοθάρδοι, ἐνόσῳ κατεῖχον τὴν ἀνω Ἰταλίαν, οὐδέποτε εἶχον δυνηθῆ δι’ ἔλλειψιν στόλου νὰ κυριεύσωσι τὴν θαλασσίαν Βενετίαν, ἐν τούτοις μεγάλη αὐτόθι μερίς, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἔξασφάλισιν τῶν ἡπειρωτικῶν αὐτῆς κτήσεων, ἀπειλουμένων ὑπὸ τῶν ἴσχυρῶν γειτόνων, δὲν ἐθεώρησεν ἀσύμφορον τὴν μετ’ αὐτῶν δύμονοιαν¹. Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ Λογγοθάρδικου κράτους οὐ μόνον ἐνταῦθα ἐγένοντο οἱ Φράγκοι κληρονόμοι τῶν Λογγοθάρδων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Βενετίᾳ Λογγοθάρδικὴ ἐκείνη μερίς μετετράπη εἰς Φραγκικήν. "Οσον δύμως καὶ ἀν ἐπιέζοντο πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων αὐτῶν νὰ μεταβάλλωσι θέσιν, ἐν τούτοις δὲν ἦτο δύνατὸν νὰ μὴ στραφῇ ἐπὶ τέλους ἡ προσοχὴ τῶν Βενετῶν πρὸς τὴν Αὔλην τοῦ Βυζαντίου καὶ νὰ μὴ διάγωσι πρὸς αὐτὴν φιλικῶς, ἀφ’ οὗ καὶ οἱ ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πολυάριθμοι αὐτῶν ἐμπορικοὶ σταθμοὶ λίαν στενῶς συνέδεον αὐτοὺς μετὰ τοῦ Βυζαντίου.

* *

Εἶναι ἦδη ἐκ τῶν ἀνω ἐιρημένων γνωστὸν ὅτι ὅσοι τῶν Λογγοθάρδων μεγιστάνων εἶχον συντελέσει εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Δεσιδερίου διευκολύναντες τὴν νίκην εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων ἐπ’ ἐλπίδι μείζονος ἀνεξαρτησίας,

1) Περὶ Βενετίας ἐν γένει ἵδε: Gfrörer, Geschichte Venedigs von seiner Gründung bis zum Jahre 1084 (ἐν ταῖς Βyzantinischen Geschichten σ. 68 κ. ἐπ.).

δὲν ἔθραμψαν ν' ἀναγνωρίσωσιν τὴν ἀπάτην αὐτῶν, ώς πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι διακαιόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νἀνακτήσωσι τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, ἀπεφάσισαν νἀποσείσωσι τὸν μισητὸν νέον ζυγόν. Φαίνεται ὅμως ὅτι παρεκινήθησαν εἰς τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος, μεθ' ἣς ὁ νικητὴς προσηγένθη εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν εἰσαγαγὼν μετὰ μικρὸν εἰς αὐτὴν τὸν σταθερὸν ἐκεῖνον ὄργανισμόν, οἷον ἐκέντητο καὶ αὐτὸ τὸ Φραγκικὸν κράτος. Ἡ ψυχὴ τῆς προκειμένης συνωμοσίας ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο ὁ Δοὺξ τῆς Φριουλίας *Rotgauid*, εἰς ἓξ ἐκείνων, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει ὁ Κάρολος¹ καὶ οἵτινες εἶχον ὅμόσει πρὸς αὐτὸν τὸν ὄρκον τῆς πίστεως. Οἱ δὲ λοιποὶ συμμετασχόντες τῆς συνωμοσίας ἦσαν οἱ Δούκες τοῦ Κλουσίου Ρεγινθάλδος, τοῦ Σπολέτου Ἰλδεβράνδος καὶ τοῦ Βενεβέντου Ἀριχις², εἰ καὶ οἱ δύο τελευταῖοι δὲν διετέλουν ἀκόμη τότε ποσῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τοῦ Καρόλου· ἐξ ἐναντίας ὁ μὲν πρῶτος τούτων μικρὸν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου εἶχεν ἥδη ἐκλεχθῆ ἡγεμῶν ἦς ἥρχε χώρας ὑπὸ τῶν κοινοτήτων αὐτῆς, τῇ συναίνεσει τοῦ Πάπα, οὗτινος τὴν κυριαρχίαν εἶχεν ἐπίσης ἀναγνωρίσει, οἱ δὲ Βενεβεντῖνοι, ὃν ἡγεμῶν ἦτο Ἀριχις, διετέλουν μὲν πρότερον ἐν τῷ ἀρχαίῳ Λογγοθαρδικῷ κράτει ἐντελῶς σχεδὸν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ μετὰ τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους ἐξηφανίσθη καὶ ἡ τελευταία τῆς ἀνεξάρτησίας των σκιά. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Κάρολος ἤναγκάσθη νἀπονείμῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεξάρτησίαν εἰς ἀμφότερα τὰ εἰρημένα Δουκᾶτα, ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν γινώσκοντες πολὺ καλῶς ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ ὑποταγὴ ἦτο ἥδη ἀναπόφευκτος, ἐνόμιζον ὅτι ὕφειλον νὰ προκαταλάβωσι τὰ ὑπουλα ταῦτα Φραγκικὰ σχέδια.

Σκοπὸς τῶν συμμάχων ἦτο νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Φράγκους ἐκ τῆς Ἰταλίας, νἀποκαταστήσωσι πάλιν τὸ ἀρχαῖον Λογγοθαρδικὸν κράτος, καὶ νἀνυψώσωσιν ἐπειτα τὸν Ἀδαλγιν

1) Einhard's Jahrbücher σ. 62.

ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ θρόνου. "Οτι δὲ ὁ ἡγεμονόπαις οὗτος ἀγενθότως εἰργάζετο ὅπως καταλάβῃ τὸν πατρικὸν θρόνον ἐξαγεταί καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνακοινωθείσης εἰδήσεως πρὸς τὸν Κάρολον, ὅτι ἐσκόπει νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς συμμάχους μετὰ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων¹.

Αλλὰ καὶ ἡ Αύλὴ τοῦ Βυζαντίου, εἰς ᾧ, ὡς γνωστόν, εἶχε καταφύγει ὁ ῥηθεὶς ἡγεμονόπαις, μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Πανίας καὶ τῆς Βερώνης, καὶ ἐνθα κατὰ τὰς Φραγκικὰς πηγὰς ἐζη περιβεβλημένος τὸ ἀξιωμα τοῦ πατρικίου, δὲν ἐφρόντιζεν ὀλιγώτερον περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐπικινδύνου γείτονος. Δὲν εἶναι δὲ οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἀντὶ τῆς συνδρομῆς, ἣν ὑπεσχέθη εἰς τὸν "Ἀδελγιν, ἔλαβε καὶ αὐτὴ παρ' αὐτοῦ ὑποσχέσεις ὡς πρὸς τὴν Βενετίαν, Ἰστρίαν καὶ τὸ Ἐξαρχᾶτον.

Ἐν ᾧ δ' οὗτως εἶχον παρασκευασθῆ τὰ πράγματα καὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο πρὸς ἔκρηξιν τοῦ ἀποφασισθέντος πολέμου ἢ ἡ ὥρισμένη πρὸς τοῦτο ἐποχή², δύο γεγονότα, ὅλως ἀπροσδοκήτως ἐπελθόντα, ἀνέτρεψαν ἄρδην τὰ σχέδια τῶν συμμάχων. Τὸ πρῶτον αὐτῶν ἦτο, ὅτι ὁ Κάρολος κατώρθωσε νὰ προελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὸν Δοῦκα τοῦ Σπολέτου Ἰλδεβράνδον. Μὴ ἀνεχόμενος, φχίνεται, οὗτος τὴν παπικὴν κυριαρχίαν, ὡφ' ἧν, ὡς γνωστόν, διετέλει, καὶ ἦτις μάλιστα, ὡς ἤσκειτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, εἶχε καταστῆ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῆς χώρας λίαν δυσάρεστος καὶ ἐπαγθῆς ἀπέστη ἥδη αὐτῆς, μετὰ προηγουμένην μετὰ τοῦ Καρόλου συνεννόησιν³, καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ κυριαρχίαν, ἐξασφαλίσασαν αὐτῷ ἀναμφιβόλως εύρυτέ-

1) Ἐπιστολὴ 59. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ O Abel γερμανικῇ μεταφράσει τοῦ Paulus Diakonus und die übrigen Geschichtschreiber der Langobarden. Ἐκδ. 2. σελ. 228. Ἰδε καὶ Cad. Car. ἐπ. 59 Ἐκδ. Jaffé.

2) Ὁ Μάρτιος τοῦ 776. Ἰδε τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιστ. τοῦ Ἀδριανοῦ.

3) Abel, Papst Hadrian I und die weltliche Herrschaft des römischen Stuhles. Forschungen κλπ. Τομ. A. σ. 484 κ. ἐπ.

ραν ἀνεξαρτησίαν. Δὲν φαίνεται δὲ καὶ ἀπίθανον νὰ συνει-
τέλεσεν εἰς τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Δουκὸς καὶ ἡ ἀβεβαιότης
τῆς ἐκβούσεως τοῦ ἐπιχειμένου πολέμου. Οὕτω δ' ἀποστάντος
τοῦ Ἰλδεβράνδου τῆς συμμαχίας, ἀπεκλείσθη ἀπὸ βορρᾶ
καὶ ὁ Δούξ τοῦ Βενεβέντου Ἀριχις, ἡ δὲ σύμπραξις αὐτοῦ
κατέστη οὕτω τὰ μάλιστα δυσχερής. "Οτι δὲ καὶ μετὰ τού-
του προέβη ὁ Κάρολος δι' ἀπεσταλμένων εἰς διαπραγμα-
τεύσεις, ἔξαγεται ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ Πάπα¹. Εἰ
καὶ δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὰς ὑπὸ τοῦ Καρόλου γενομένας
πρὸς τὸν Ἀριχιν προτάσεις, οὔτε δποίαν αὐταὶ ἐνεποίησαν
εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν, διερχόμενοι δύως μετ' ἐπιστασίας καὶ
προσοχῆς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀδριανοῦ, ἔξαγομεν ἐκ τινῶν
χωρίων αὐτῶν, ὅτι καὶ ὁ Ἀριχις τότε ἤναγκάσθη ν' ἀν-
γνωρίσῃ κατὰ τύπους τὴν ἀνωτάτην τοῦ Καρόλου κυριαρ-
χίαν², ὑπὲρ τῆς ἐκηρύχθη προσέτι καὶ ὁ Δούξ τοῦ Κλουσίου
Ρεγινθάλδος.

Δεύτερον δ' αἰτιον συντελέσαν καὶ τοῦτο, κατὰ τὰ
ἔμπροσθεν εἰρημένα, πρὸς ματαίωσιν τῆς σκοπουμένης ἐπα-
ναστάσεως, ὅτο διατάσσεται μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 775
ἐπισυμβάσας θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κων-
σταντίνου τοῦ Ε', ὅστις, ως γνωστὸν, τὴν ὑπό τε πολιτειὴν
καὶ στρατιωτικὴν ἔποψιν λαμπρὰν καὶ ἐνδοξὸν αὐτοῦ κυ-
βέρνησιν, εἶχε καταισχύνει καὶ κηλιδώσει διὰ τῆς ἀνηκού-
στου σκληρότητος, μεθ' τῆς εἶχε προσενεγχθῆ κατὰ τῶν προσ-
κυνητῶν τῶν εἰκόνων³. Ο δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Λέων
ὁ Δ'. (776—780) δὲν ἥδυνατο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ βαδίσῃ
ἐπὶ τῶν σχεδίων τοῦ πατρός του καὶ νὰ σκέπτηται περὶ
καταλύσεως τῆς Φραγκικῆς κυριαρχίας ἐν Ἰταλίᾳ, ἀφ' οὗ
αὐτὸς ὁ ἴδιος εύρισκετο ἥδη ἐν τῇ ἀνάγκῃ, ἐνεκκ τῆς ἀδυ-
ναμίας αὐτοῦ, νὰ φροντίζῃ παντὶ τρόπῳ περὶ ἔξασφαλίσεως

1) Cod. Car. ἐπ. 59.

2) Cod. Car. ἐπ. 62; 66.

3) Θεοφ. Χρ. 693.

τῆς ιδίας αὐτοῦ κυριαρχίας.¹ Ὁ Θεοφάνης ἀναφέρει², ὅτι διαύτοκράτωρ κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ πειλήθη ὑπὸ συνωμοσίας, ἵν εἶχε συνυφάνει κατ' αὐτοῦ διὰδελφός του Νικηφόρος μετά τινων σπαθαρίων καὶ στρατηγῶν ἐκ τῆς μερίδος τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐσωτερικῶν τούτων κινδύνων, οἵτινες καὶ μόνοι ἦσαν οἰκανοὶ νὰ ἐπισπάσωσι πᾶσαν τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν προσοχήν, οὔτος ἡτο προσέτι ἡναγκασμένος νὰ διεξάγῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ δεινοὺς κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους, οἵτινες συγχράτες ἐπεχείρουν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς χώρας τῆς μικρᾶς Ἀσίας.³ Ἄφ' οὐ λοιπὸν ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις δὲν ἡτο δυνατὴ τότε οὐ μόνον οἰαδήποτε ἔνοπλος ἐμφάνισις τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἡ ἐλαχίστη μετὰ τοῦ Ἀδάλγιδος σύμπραξις αὐτῶν, εὐνόητος ἡ τροπή, ἵν εἴχε τὸ ἀρχικὸν τῶν συμμάχων σχέδιον.

Οὕτω δ' ἀπομονωθέντος τελέως τοῦ ἡγεμόνος τῆς Φριουλίας Rodgaud, δὲν ἡτο δύσκολον πλέον νὰ προϊδῃ τις διποία θὰ ἡτο ἡ ἔκβασις τοῦ ἐκραγέντος ἥδη πολέμου μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καρόλου, ὅστις καλῶς γινώσκων πόσον θὰ διεκύβευε τὰς Ἰταλικὰς αὐτοῦ κτήσεις, δεικνύμενος ἐπιεικὴς πρὸς τοιαύτας εύθὺς ἐν ἀρχῇ ἐκδηλουμένας στασιαστικὰς τάσεις, δὲν ἐδίστασεν οὐδὲν ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου ἐκείνου ἔχθροῦ. Ὁ Κάρολος ἐξελθὼν νικητής, ὡς ἡτο ἐπόμενον, ἐκ τοῦ προχειμένου πολέμου, ἐθεώρησεν εἴπερ ποτε ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ τὸ καθῆκον οὐ μόνον νὰ φροντίσῃ περὶ διασώσεως τῶν ὑπὸ αὐτοῦ προσφάτως κατακτηθεισῶν χωρῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὕτω νὰ ὄργανώσῃ ἐπειτα τὰ ἀμέσως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ διατελοῦντα μέρη τοῦ Λογγοθαρδικοῦ κράτους, ὥστε μηδεὶς πλέον ἐντεῦθεν ν' ἀπειλῇ αὐτὸν φόβος ἐπικναστάσεως.

1) Θεοφ. 695. Παπαρρηγ. Ἰστορ. τοῦ Ἑλλην. ἔθνους Τομ. Γ'. σ. 534 κ. ἐπ.

2) Αὐτόθι 697. "Ιδε καὶ Παπαρρηγ. αὐτόθι σ. 535.

3) Θεοφάν. 698 κ. ἐπ. Παπαρρηγ. σ. 536 κ. ἐπ.

Περὶ τοὺς γρόνους τούτους μανθάνομεν ὅτι καὶ οἱ "Ελληνες ἀπεράσισαν ἐπὶ τέλους ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας. Λέων δὲ Δ'. ὅστις, ως εἰδομεν, ἵτο ἡναγκασμένος κατὰ τὰ πρώτα ἔτη τῆς βασιλείας του, νὰ παλαιὴ κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν ἐσωτερικῶν τε καὶ ἔξωτερικῶν κινδύνων, ἀπαλλαγεὶς ἥδη αὐτῶν ἀπεφάσισεν ναυαλάθῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατρὸς ως πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ καταβάλῃ τὴν δύναμιν τῶν δύο αὐτόθι ἐπικινδυνοτέρων τοῦ κράτους ἔχθρῶν, τῶν Φράγκων καὶ τοῦ Πάπα. Ἡτο δὲ πρὸς τοῦτο εὔτυχῶς καὶ ἡ περίστασις κατάλληλος, καθ' ὃσον καὶ διούξ τοῦ Βενεβέντου "Αριχις ὑπεσχέθη αὐτῷ τότε αὐθόρμητος τὴν συνδρομήν του. Ἐκπληκτος οὗτος ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι τοῦ Καρόλου ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, καὶ βλέπων ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τὴν ιδίαν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν, ἐστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τοὺς "Ελληνας, ών τὴν σύμπραξιν ἔθεώρει τὰ μάλιστα ἀναγκαίαν καὶ κατεπείγουσαν.

'Αλλ' δὲ "Αριχις, μεθ' οὐ εἶχον συμμαχήσει καὶ ἡ Ταρρακίνα καὶ ἡ Γαέτα, θέλων νὰ παράσχῃ δείγματα τῆς εἴλικρινοῦς αὐτοῦ φιλίας πρὸς τοὺς "Ελληνας, οἵτινες λίαν προθύμως ἀπεδέξαντο τὰς προτάσεις αὐτοῦ, βλέποντες ὅτι δὲ καὶ αὐτοὺς ἐν ταῖς Ἰταλικαῖς αὐτῶν κτήσεσιν ἀπελῶν ἀπὸ τῶν Φράγκων κίνδυνος. δὲν ἵτο ἐλάσσων τοῦ νῦν ἀπειλοῦντος τοὺς Βενεβέντίνους, εἶχεν ἀποπειραθῆ προσέτι νὰ παρακινήσῃ καὶ τὰς εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὑποκειμένας πόλεις τῆς Καμπανίας νὰ ποστατήσωσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν πατρίκιον τῆς Σικελίας¹. Τοσοῦτον ὅμως διήγειρεν ἡ περὶ τούτου εἰδησις τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Πάπα, ωστε οὕτος, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς προτέρας τάξεως, οὐ μόνον ἀπήγτησε παρὰ τῶν ἀποστατησασῶν πόλεων πίστιν εἰς τὸν ἄγιον Πέτρον, ἀλλὰ

1) Πατρίκιος τῆς Σικελίας ἵτο τότε δὲ Ἐλπίδιος· Θεοφ. σελ. 703, Cod. Car. ἐπ. 62.

καὶ διέταξεν αὐτὰς νὰ πέμψωσιν ἵππος αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ἀντιπροσώπους, ἵππος τὸν Κάρολον πέντε τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν. 'Αλλ' αἱ πόλεις ἐκεῖναι ἀπέκρουσαν μετὰ θάρρους ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀξιώτεις, ἔποδειξασαι οὕτως, ὅτι προύτιμων μᾶλλον τὴν Ἐλληνικὴν κυριαρχίαν, ἢ τὴν Παπικὴν καὶ Φραγκικὴν. Οὕτω δ' ὁ Ἀδριανὸς περιῆλθεν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ πάλιν τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων κατὰ τῶν Βενεθεντίνων, οἵτινες ὡς ἔλεγεν, οὐδὲν εἶχον δικαιώματα νάναμιγνύωνται εἰς τὰ πράγματα τῆς Καμπανίας. 'Αλλ' ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου φαίνεται τὰ μάλιστα περίεργον καὶ ἀσύνηθες εἶναι ἡ δήλωσις, ἣν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας ἐποιήσατο πρὸς τὸν Κάρολον, ὅτι δῆλα δὴ καὶ ὁ ἕδιος ἥτο πρόθυμος νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν ἄν παρείχετο αὐτῷ στρατὸς Φραγκικός. "Αν δὲ Πάπας ἐτυχεν ἢ μὴ τῆς ζητουμένης Φραγκικῆς συνδρομῆς, δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστόν· βέβαιον δῆμως εἶναι, ὅτι κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀποστατῶν καὶ ἀφήρεσεν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν ὅπλων τὴν παρὰ τὰ σύνορα κειμένην Ταρρακίναν¹⁾. Οὕτω δὲ ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, παρίσταται τὸ πρῶτον ἥδη διεξάγων καὶ πολέμους διὰ τῶν ὅπλων ὡς κοσμικὸς ἡγεμὼν ἢ κατακτητής. !!

Δὲν γνωρίζομεν ἀληθῶς ποῦ στηρίζομενος ὁ Αἰιοὶ ἀμφισβητεῖ ὅτι ὁ Πάπας ἐκυρίευσεν ἐπὶ τῇ εὔκαιρίᾳ ταύτη τὴν μνημονευθεῖσαν πόλιν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ ποδεχθῶμεν ὡς ὄρθον καὶ τὸν ἔτερον αὐτοῦ ισχυρισμόν, ὅτι δῆθεν παρεδόθη μὲν αὕτη εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 780 ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔπειτα δῆμως ἀφηρέθη πάλιν ἀπ' αὐτοῦ.

"Ο, τι ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ ἔξαχθῇ ἐκ τῆς

1) Abel, Papst Adrian I. κλπ. I. 497. "Ιδε καὶ Jahrbücher des fränkischen Reiches. 209.

μνημονευθείσης παπικῆς ἐπιστολῆς εἶναι, ὅτι οἱ Ἐλλῆνες μικρὸν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ταρραχίνας ἀπεπειράθησαν νάνακτήσωσιν αὐτὴν καὶ πάλιν διὰ συνθήκης παρὰ τοῦ Ἀδριανοῦ, τῇ μεσιτείᾳ τῶν Νεαπολιτῶν, ὁ δὲ ἀπεσταλμένος αὐτῶν Πέτρος, οὗτινος ὅμως μόνον τὸ ὄνομα περιεσώθη ἡμῖν, ἀφίκετο εἰς Ρώμην κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 779 καὶ διεπραγματεύθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης ταύτης ἑορτῆς, ἥτοι τῇ 11 Ἀπριλίου, μετὰ τοῦ Πάπα περὶ ἀποδόσεως τῆς περὶ ἣς ὁ λόγος πόλεως. Ἄλλ' ὁ Ἀδριανός, οὗτινος γνωστὴ εἶναι ἡ ἴδιοτελὴς πολιτική, ἀπήγησεν ὡς πως οἱ Νεαπολίται παραδώσωσιν αὐτῷ, ἀντὶ τῆς Ταρραχίνας, τὸ ἐν τῷ Δουκάτῳ δημευθὲν πατριμόνιον τοῦ ἀγίου Θεόνου καὶ, μέχρις οὐ προσαγάγωσι τὴν εἰς τοῦτο σαφῆ συγκατάθεσιν τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας, δεκαπέντε παῖδας ὡς ὅμηρους ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων οίκογενειῶν¹.

Ἄλλὰ τὴν πρότασιν ταύτην δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἀποκρούσῃ ἀποτόμως ὁ Ἀριχεὶς διατελῶν ἐν γνώσει τῶν σχεδίων τοῦ Πάπα ἀπροκαλύπτως γράφοντος πρὸς τὸν Ἑγεόνα τῶν Φράγκων, ὅτι οὔτε τοὺς ὅμηρους ἐσκόπει νὰ ποδώσῃ οὔτε τὴν πόλιν Ταρραχίναν, ἃν μὴ πρότερον ἐλάμβανε τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐξ ἔηγεῖται διατί, ἐν ὧ ὁ Πάπας ἀνέμενε τοὺς ὅμηρους τῷ Νεαπολιτῶν, προσέβαλον οὕτοις μετὰ στρατοῦ Ἐλληνικοῦ τὴν μνημονευθείσαν πόλιν καὶ ἐπανήγαγον αὐτὴν καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 780 ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας². Ο δὲ Ἀδριανὸς ὑπὸ τοσαύτης ὄργῆς καὶ φόβου σύναμα κατελήφθη ἐνεκα τῶν ἀπροσδοκήτων τούτων συμβάντων, ὥστε καὶ πάλιν ἡναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ ταχεῖαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Καρόλου οὐ μόνον πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀπολεσθείσης πόλεως ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑποταγὴν τῆς Γαέτας καὶ τῆς Νεαπόλεως.

1) Cod. Car. ἐπ. 66.

2) Cod. Car. ἐπ. 66.

"Οσον σαγηνευτικαὶ καὶ ἀν ἡσαν αἱ ἐλπίδες αὐται, ἃς ἔδιδεν ὁ Πάπας εἰς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων, ὅσον καὶ ἀν ἐπεθύμει καὶ οὗτος νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν Ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, οὐδὲμίαν ἐν τούτοις ἥδυνατο τότε νὰ παράσχῃ αὐτῷ βοήθειαν, ὅτε ἀσχολούμενος ἐν Γερμανίᾳ εἰς ὑποταγὴν τῶν ἐκ νέου στασιασάντων Σαξόνων. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ Ἀδριανοῦ μανθάνομεν προσέτι, ὅτι ἀνεμένετο τότε πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀρίχιδος καὶ στρατὸς Ἐλληνικὸς ὑπὸ τὸν ἐν Κωνσταντινούπολει διατρίβοντα γνωστὸν Ἀδαλγιν!¹⁾ Ἄλλ' οἱ φόβοι τοῦ Πάπα, ως πρὸς τοῦτο, ἡσαν λίαν ἀβάσιμοι, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν τότε νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ σχέδιον τῆς Ἐλληνολογγοθαρδικῆς συμμαχίας, ἵνεκα τοῦ αἰφνιδίως ἐπελθόντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 780 θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος²⁾.

Πρὶν ἦ ἔτι γνωσθῆ ἐν Γερμανίᾳ ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ὁ Κάρολος ἐπαναγαγὼν καὶ πάλιν εἰς ὑποταγὴν τοὺς δυσχαλινώτους Σάξονας, ἐπεχείρησε τὴν τρίτην αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν, ὅπως παράσχῃ εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης τὴν πρότινος χρόνου αἰτηθεῖσαν, ως εἶδομεν, βοήθειαν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καθ' ἣν συμπαρέλαβε προσέτι μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τε σύζυγον Ἰλδεγάρδην καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Καρολομᾶννον καὶ Λουδοβίκον, ἐπεχείρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ 780, διότι εύρισκομεν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐν Παυΐᾳ³⁾. "Οτε δὲ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, ἵνθι διῆλθεν καὶ δλόκληρον τὸν ὑπόλοιπον χειμῶνα, μετέβη μικρὸν πρὸ τοῦ Πάσχα (15 Ἀπριλίου) εἰς Ῥώμην, οὐ μόνον ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ λαοῦ μετὰ τῶν ὑψίστων τιμῶν ὡς ἐλευθερωτῆς τῆς Ἰταλίας καὶ ὡς ῥωμαῖος πατρίκιος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ προέβη ὁ Πάπας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἑορτῆς εἰς διάβημα σπουδαιό-

1) Cod. Car. ἐπ. 66.

2) Θεοφ. 702.

3) Einhards Jahrbücher σ. 67.

τάτον, δέπερ δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἦτο εἰς τῶν κυριωτέρων λόγων, ὡφ' ὧν ἡναγκάσθη ὁ μυημονευθεὶς μονάρχης νὰ ἐπισκεφθῇ ἥδη τὴν Ἰταλίαν. Τὸν πρεσβύτερον τῶν ἀνωτέρω μυημονευθέντων υἱῶν τοῦ Καρόλου, Καρολομᾶννον, ἔβαπτισεν ὁ Ἀδριανὸς καὶ μετωνόμασεν ἥδη Πιπένον, κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Πάππου. Μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸν μὲν ἔχρισε βασιλέα τῆς Λογγοθαρδίας; τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Λουδοβίκον βασιλέα τῆς Ἀκυτανίας.¹

'Ἐν φῷ μονάρχης τῶν Φράγκων ἀπήλαυεν ἔτι ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ τοῖούτων ἔκτάκτων τιμῶν καὶ περιποιήσεων ἐπῆλθεν αὐτόθι καὶ εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Φραγκικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ κράτους ύφισταμένας διαφοράς ἀπροσδόκητός τις λύσις. Ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος καταλαθοῦσα τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου χήρα αὐτοῦ Εἰρήνη, ἣν πρὸς μεγίστην τοῦ κράτους δυστυχίαν ὁ ἀποθανὼν αὐτῆς σύζυγος μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του κατέστησεν ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ των Κωνσταντίνου, διότι ἔνεκα τούτου ἔμελλε βραδύτερον νὰ καταστῇ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος θέατρον τῶν ἀπὸ τοῦδε διηνεκῶν ἔκεινων πολέμων, διὸ ὡν κατέπεσεν ἡ αὐτοκρατορικὴ δύναμις, ἣ Εἰρήνη, λέγομεν, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ διὰ τὸν δεκαετῆ τότε υἱόν της ἔκεινον² τὴν χεῖρα τῆς πρεσβύτερας τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων θυγατρὸς Ῥοτρούδης, ἥτις ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων καλεῖται Ἐρυθρώ. Τοιοῦτον δεσμὸν, ὅστις ἀνελπίστως ὑπέσχετο τὴν πλήρωσιν τοσούτων αὐτοῦ ἐλπίδων καὶ ὄνειρων, δὲν ἦτο δύνατὸν βεβαίως νὰ ποκρούσῃ ὁ Κάρολος, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν δὲν εἶχεν ἔτι δοθῆ αὐτῷ οὐδεμία ἀφορμὴ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀκόρεστον φιλαρχίαν τῆς μητρὸς τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ γαμβροῦ, ἀτινα ἀμφότερα ἀπεκαλύφθησαν βραδύτερον ἐν ὅλῃ αὐτῶν

1) Einhardi Jahrbücher σ. 68. Hegewisch, Histoire de l' Empereur Charlemagne σ. 179.

2) Θεοφάν. 688.

τῇ φρικαλεότητι. 'Αφ' οὖ λοιπὸν οὐδεμία ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα ἀντίρρησις ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, ἡ μνηστεία ἐτελέσθη εὔθὺς τότε καὶ πᾶσα κατεβλήθη φροντὶς ἐκ τοῦ Βυζαντίου, ὅπως ἡ μέλλουσα αὐτοκράτειρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διδαχθῇ τὰ τε τῶν Γραικῶν γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ παιδευθῇ τὰ ἥθη τῆς 'Ρωμαἰων βασιλείας¹.

'Αλλὰ τίνα ἦσαν ἄρα γε τὰ ἐλατήρια, ὃφ' ὧν παρεκενήθη ἡ Ειρήνη νὰ παρασκευάσῃ τοσοῦτον μετὰ τοῦ ἰσχυροτάτου ἡγεμόνος τῆς Δύσεως δεσμόν, εὔθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἡτο προφανέστατον ὅτι οἱ μᾶλλον ἐπικίνδυνοι τοῦ κράτους ἔχθροι ἐν Ἰταλίᾳ ἦσαν τότε διπάπας καὶ οἱ Φράγκοι, καὶ ἀφ' εὑ μᾶλιστα οἱ ἐπίζητοῦντες τότε τὴν προστασίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας Λογγοβάρδοι πρὸς ἐκδίωξιν τῶν τελευταίων ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἦσαν οἱ φυσικώτεροι αὐτῆς σύμμαχοι; Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τὸ κράτος ἐξηκολούθει ἔτι συνταρασσόμενον ἔνεκα τῶν περὶ τῶν εἰκόνων ἐρίδων, αἵτινες ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἔρχονται καὶ αὐταὶ γιγνόμεναι σπουδαῖος πολιτικὸς πυράγων ἐκ ταῖς σχέσεσι τοῦ Φραγκικοῦ καὶ Βυζαντιακοῦ κράτους, ἡ θέσις τῆς αὐτοκρατείρας ἐπισφαλῆς δογμέραι καθισταμένη περιήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ οἰονδήποτε μέσον δυνάμενον νὰ ἐπενέγκῃ ἔστω καὶ προσωρινῶς διαλλαγήν τινα πρὸς τοὺς ἔξωτερικούς αὐτῆς ἔχθρούς, ὅπως διὰ τῆς ὑποστηρίξεως ἡ καὶ τῆς ἀπλῆς οὐδετερότητος αὐτῶν δύναται νάνθίσταται εὐκολώτερον εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν εἰκονομάχων κινδύνους. Καὶ τῷ ὅντι μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον Λέοντος τοῦ Δ'. ἡ μερὶς αὕτη, ἥτις ὑψώσε τὴν κεφαλὴν μετ' ἀνηκούστου θρασύτητος, ἀπεπειράθη νάναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου συγγενῆ τινα τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος καλούμενον Νικηφόρον². Καὶ

1) Θεοφάν. 705. Κεδρηνὸς Β'. σ. 21.

2) Θεοφ. 703. Κεδρην. αὐτ. σ. 20.

τὴν πολιτικὴν τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας Θασσίλωνος ἐπελθοῦσα τότε ἀπροσδόκητος μεταβολή. Οὐδὲν οὖτος, δέστις, διὰ τοὺς καὶ ἄλλαχοῦ τῆς παρούσης πραγματείας ἐκτεθέντας λόγους, ἥντις αἴτιος θεωρεῖται νὰ προσέλθῃ ἐνώπιον τοῦ Καρόλου καὶ ὁμόση τὸν τῆς ὑποταγῆς ὄρκον, ἀλλ' δέστις ἥντις σθάνετο θανάτιμον κατὰ τοῦ Καρόλου μῆτρας διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐν γένει ύδριστικὴν διαγωγὴν του, δὲν ἥτο βεβαίως ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἔκεινων, εἰτινες ἀνχισθήτως ἥδυναντο νὰ ἔχωσι τῶν οἰωνδήποτε ἐπιβαλλομένων αὐτοῖς ταπεινωτικῶν ύποχρεώσεων¹. Οὐδαμῶς ἔρα πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἔκεινος, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβεν ἐκυρών, ἀπέστη καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Καρόλου καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν Ἀβαρῶν, τῇ προτροπῇ μάλιστα καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Λιουστπέργης, θυγατρὸς τοῦ καθιρεθέντος δυστυχοῦς ἔκεινου βασιλέως τῶν Λογγοθέρδων Δεσιδερίου². Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν μαρτυρίας ἀκριβεῖς περὶ τῆς νέας πολιτικῆς καὶ τῶν νέων σχεδίων τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας, ἐὰν δημ.ως λαβῶμεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ μὲν ὑποταγὴ αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὁκτωβρίου³, μετὰ μικρὸν δὲ ἡ μετὰ τῶν Ἀβαρῶν συμμαχία αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐν Βυζαντίῳ ἐσχεδιάσθη τὸ νέον τοῦ πολέμου σχέδιον, εὐθὺς ὡς οἱ κατὰ Σεπτέμβριον ἔξ Ιταλίας ἐπανελθόντες ἀπεσταλμένοι ἀνήγγειλαν τὸν θίνατον τοῦ Ἀρίχιδος· ἐὰν προσέτι ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ Θασσίλων πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Καρόλου οὐ μόνον πρὸς τὴν Γερμανίαν ὠδηγήσε τοὺς μετ' αὐτοῦ συμμαχήσαντας Ἀβαρας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ιταλίαν, ἐνθα ἴδιως ἥλπιζε νὰ κατενέγκῃ δι' αὐτῶν καίριον κατὰ

1) Ὁ Θασσίλων ὑπεχρεώθη πρῶτον νὰ παραγωρήσῃ κατὰ τύπους τὸ δουκᾶτον αὐτοῦ εἰς τὸν Κάρολον, ὅπως λάβῃ αὐτὸς κατόπιν πάλιν ὅπισσω διὰ τῶν γειρῶν αὐτοῦ, καὶ δεύτερον νὰ ἐνδώσῃ ὅπως καὶ ἀπαντεῖ οἱ ὑπήκοοι του ὁμόσωσιν εὐθὺς τὸν ὄρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων.

2) Abel, Jahrbücher σ. 493. Einhard's Jahrbücher σ. 83

3) Abel, αὐτόθι σ. 496.

τῶν Φραγκικῶν συμφερόντων τραῦμα, οὐδόλως διστάζομεν,
ἔνεκα τῆς κατὰ χρόνον καὶ τόπον συμπτώσεως τῶν περὶ
ῶν ὁ λόγος ἐπιχειρήσεων, νὰ συνταχθῶμεν τῇ εἰκασίᾳ τοῦ
Abel, καθ' ἥν ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας θὰ εἶχε
προηγηθῆ συνεννόησίς τις μεταξὺ τοῦ Θασούλωνος, τῆς Αὐλῆς
τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Βενεβέντου¹⁾. "Οτι με-
ταξὺ τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῷ
'Αριχιδος καὶ Ἀδαλγιδος ὑπῆρχε τοιαύτη συνεννόησις, οὐ-
δεὶς νομίζομεν δύναται νάμφιβαλλη, λαμβάνων ὑπ' ὅψει
οὐ μόνον τὴν συνδέουσαν καὶ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα
στενὴν συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι καὶ τῶν
τριῶν αὐτῶν κοινὸς ἔχθρος ἦτο ὁ Κάρολος. "Αν δὲ μάλι-
στα προστεθῆ εἰς ταῦτα καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Einhardi,²⁾
καθ' ἥν ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ Καρόλου κατὰ προ-
τροπὴν τῆς συζύγου του Λιουτπέργης, ἐκλείπει νομίζομεν
ὅλοσχερῶς πᾶσα περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀμφιβο-
λία. Καὶ ἀληθῶς τί ἄλλο θὰ ἡδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν ὑπερή-
φανον καὶ ἐκδικητικὴν θυγατέρα τοῦ ἄλλοτε δυστυχοῦς
βασιλέως τῶν Λογγοθάρδων Δεσιδερίου εἰς τὸ νὰ ὠθήσῃ
τὸν σύζυγον αὐτῆς εἰς νέαν κατὰ τοῦ Καρόλου ἀποστασίαν,
εἰ μὴ τὸ ἐνδιαφέροναύτης ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ τῆς Ἀριχιδος
καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Ἀδαλγιδος;

'Ἐν τούτοις ὁ Κάρολος, εἰς ὃν εἶχον ἀγγελθῆ ἐγκαίρως
πάντα ταῦτα ὑπὸ τοῦ Πάπα, διετέλει τότε ἐν μεγίστῃ ἀ-
μηχανίᾳ. Πρὸς μεσομβρίαν ἴσταντο οἱ "Ελληνες καραδο-
κοῦντες καὶ ἔτοιμοι πρὸς ἐπίθεσιν, τὴν ἐπάνοδον τοῦ Γριμοάλ-
δου καὶ τὴν προσέλευσιν τῶν Βενεβέντινων. Πρὸς ἀνατολὰς
κατεῖχον ἀπειλητικὴν θέσιν οἱ "Αθρες καὶ ὁ δούξ τῆς
Βαυαρίας Θασούλων, ἀμφότεροι, ὡς εἴρηται, μεμυημένοι τὸ
σχέδιον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔτοιμοι καὶ αὐτοὶ νὰ ὠφεληθῶ-
σιν ἐκ τῆς πρώτης εὐκαιρίας. Οι κίνδυνοι οὗτοι, αἱ δυσά-

1) Jahücher σ. 513 καὶ σημ. 2.

2) Jahrbücher σ. 83.

ρεστοι ἐκ Βενεβέντου εἰδήσεις καὶ αἱ ἀδιάχοποι τοῦ Πάπα ἀποτροπῇ ως πρὸς τὴν ἑγκατάστασιν τοῦ Γριμοάλδου ως δουκὸς τοῦ Βενεβέντου, ἡνάγκασαν τὸν Κάρολον νάνχεάλη τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ τελευταίου καὶ νὰ τρχπῆ πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἔχθρῶν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἀπηλλάγη ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου αὐτῷ ἔχθροῦ, τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας, τῇ συνεργίᾳ τῶν ἴδιων αὐτοῦ ὑπηκόων, οἵτινες ἔξωργισμένοι ὅντες κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ ὄρκου του καὶ τῇ μετὰ τῶν Ἀβάρων συμμαχίᾳ, τὸν κατηγόρησαν ἐνώπιον τῆς ἐν Ingelheim συνελεύσεως τοῦ κράτους, ὑφ' ἧς καὶ κατεδικάσθη εἰς θίνατον. "Ἄν δὲ δὲν ἔξετελέσθῃ ἡ θανατικὴ αὐτοῦ ποινὴ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς αὐτὸν τὸν Κάρολον, ὅστις μὴ θελήσας νὰ φανῇ λίαν σκληρὸς πρὸς αὐτὸν μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ισόβιον ἐν τινὶ μονῇ περιορισμὸν καὶ κατέστησε τὴν Βαυαρίαν χώραν Φραγκικήν. "Οτε δὲ μετὰ ταῦτα εἰσέβαλον καὶ οἱ Ἀβάρες εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ τὴν Φριουλίαν ἀπεκρούσθησαν καὶ αὐτοὶ πανταχόθεν ὑπὸ στρατοῦ Φραγκικοῦ, ὅστις μάλιστα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ προσέβαλε κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἔχθροῦ καὶ τὴν γειτοναὶ ἐλληνικὴν ἐπαρχίαν Ἰστρίαν¹. Καίτοι δὲ ἡ χώρα αὕτη δὲν ὑπεστηρίχθη παντάπασιν ὑπὸ στρατοῦ ἐλληνικοῦ, ὅπερ φαίνεται προκύπτον ἐκ τῆς εἰς Φριουλίαν εισβολῆς τῶν Ἀβάρων, δὲν περιῆλθον ἐν τούτοις ἀπαντα τὰ μέρη αὐτῆς διὰ μιᾶς ὑπὸ τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν. Τῆς Ἰστρίας ἡ ὄλοσχερής εἰς τοὺς Φράγκους ὑποταγὴ ἐγένετο τῷ 789.²

Οὕτω δὲ ὁ Κάρολος ἀπαλλαγεῖς τῶν πλησιεστέρων αὐτοῦ ἔχθρῶν ἐνόμισεν ὅτι καιρὸς ἥτο πλέον νὰ ἐπέλθῃ καὶ κατὰ τῶν Ἐλλήνων. Ἀλλὰ πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν καὶ ὑποταγὴν τοῦ Βενεβέντου δὲν ἔκρινεν ἥδη ἄλλο καταλλη-

1) Einhardi Jahrhücher σ. 82 κ. ἐπ., ἰδ. καὶ Lorschier Annales αὐτόθι.

2) Muratori, Geschichte von Italien IV, 455.

λότερον καὶ συντελεστικώτερον μέσον ἢ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γριμοάλδου καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατρός του. Εἰς μάτην προσεπάθει ὁ Ἀδριανὸς νἀποτρέψῃ τὸν Φράγκον μονάρχην τοῦ σκοποῦ του τούτου· εἰς μάτην παρίστανεν αὐτῷ μέγαν τὸν κίνδυνον, εἰς δὲ ἔξεπιθετο φερόμενος οὕτω φιλοφρόνως πρὸς τὸν νεαρὸν πρίγκιπα, δῆτις πάντως ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἥθελε βαδίσει ἐπὶ τὰ ἔχη τοῦ πατρός του, καὶ δῆτις βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων θὰ ἥδυνατο νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνος εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Φραγκικὰς κατακτήσεις. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ Κάρολος δὲν ἀμφέβαλλε παντάπασι περὶ τῆς ὄρθοτητος τῶν παρατηρήσεων τούτων τοῦ Πάπα, ἐπίστευε καὶ αὐτός, ὅτι ὁ Γριμοάλδος ἥθελεν ἀκολουθήσει πιστῶς τῇ πολιτικῇ τοῦ πατρὸς του καὶ ὅτι ἥθελε πεισθῆ μάλιστα ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. 'Αλλ' ἐγίνωσκεν ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ Βενεζεντῖνοι καὶ ἔνευ τούτου θὰ προσεπιθεντο εἰς τοὺς "Ἐλληνας καὶ ὅτι αὐτός, ἔστω καὶ ὡς νικητής, μόνον διὰ μεγαλων κόπων καὶ διὰ μακρῶν πολέμων θὰ ἥδυνατο νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ δουκᾶτον τὴν ἥσυχίαν. Διὰ τοῦτο ἀποπειραθεὶς νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν διὰ παντὸς μέσου τὸν Γριμοάλδον ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός του ὑπὸ ὅρους ἐπιεικεῖς¹⁾, ἥτοι νὰ πληρώνῃ κατ' ἔτος φόρον 7000 σολδίων γρυσῶν καὶ ὡς δεῖγμα τῆς ὑπηκοότητος κύτου νὰ προτάσσῃ τοῦ ἴδιου ὀνόματος τὸ τοῦ Καρόλου ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἔγγραφοις καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Γριμοάλδος δὲν παρέβη τὴν εἰς τὸν βασιλέα δοθεῖσχν ὑπόσχεσίν του. Κατὰ τὴν ἐν τῇ Φραγκικῇ Αὔλῃ διατριβήν του εἶχε γνωρίσει δύο τινά: πρῶτον δτι ὁ Κάρολος ἥδυνατο ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ συναθροίζῃ δῆσην ἀν ἥθελε δύναμιν καὶ δεύτερον ὅτι, ἐπειδὴ ἔνεκα τῶν πολλῶν κατακτήσεων, ἀς εἶχε κάμει πανταχοῦ τοῦ κράτους του, διηνεκῶς ἥσχολεῖτο περὶ τὴν ἔξασφάλισιν αὐτῶν, σπα-

1) Kinhard's Jahrbücher σ. 85 καὶ ἐπ.

νίως θὰ ἡδύνατο νὰ στρέφη τὰ ἀπειλητικὰ καὶ λίαν ὄχληρὰ αὐτοῦ βλέμματα πρὸς τὸ τοσοῦτον ἀπέχον δουκᾶτον τοῦ Βενεβέντου.

Ἐν τούτοις ὁ Κάρολος εἶτε ὥπως ἐπαγρυπνῆ ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ δουκὸς, εἶτε καὶ ὥπως παράσχῃ αὐτῷ βοήθειαν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλε μετ' αὐτοῦ ἔνα τῶν μᾶλλον διακεκριμένων αὐτοῦ στρατηγῶν μετὰ μικρᾶς μὲν ἀλλ' ἐπιλέκτου στρατιωτικῆς δυνάμεως¹. Ἄλλ' ἐνῷ οὗτοι διηγούμενον πρὸς τὸν Βενεβέντον, ἡ στρατιωτικὴ ἐκείνη δύναμις τῶν Ἑλλήνων, ἥτις, ὡς εἴδομεν, στρατηγούμενη ὑπὸ τοῦ σακελλαρίου Ἰωάννου, εἶχε μεταβῆ εἰς Καλαβρίαν, προσέβαλεν αὐτούς, προσελθόντος εἰς βοήθειαν καὶ τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας Θεοδώρου μεθ' ἵκανῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἄλλὰ κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ἥτις συνεκροτήθη ἐν Καλαβρίᾳ τῷ 788, ὑπέστησαν οἱ Ἑλληνες τελείαν ἡτταν ἀπολέσαντες, πλὴν τῶν πεσόντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων, καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτῶν Ἰωάννην². Ο δὲ δυστυχῆς τοῦ Δεσιδερίου υἱός, ὅστις εἶχε δί' ἐλπίδος, ὅτι ἡθελεν ἀνακτήσει τὸν θρόνον τοῦ πατρός του, ἤναγκασθη, ἀποβαλὼν πάντας τοὺς σκοποὺς τῆς φιλοδοξίας του, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἡρκέσθη μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς τὸ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρχες Ειρήνης ἀπονεμηθὲν αὐτῷ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου. Οὕτω δὲ τὰ σχέδια αὐτοῦ περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀρχαίου Λογγοθαρδίκου κράτους ἐναυάγησαν παντελῶς.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ποῦ στηριζόμενος ἀποδίδει ὁ Domburg³ τὴν ἡτταν τκύτην τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀνεπιτηδειότητα, μεθ' ἥς ὁ "Αδαλγις διωργάνωσε δῆθεν τὰ τῆς προκειμένης ἐπαναστάσεως. Οἱ Ἑλληνες ἡττήθησαν, καθ' ἡμᾶς, οὐχὶ διὰ τοῦτο, ὅπερ ἄλλως δὲν δύναται καὶ

1) Einhards Jahrbücher σ. 86.

2) Θεοράν. σ. 718. Einhards Jahrbücher σ. 85 κ. ἐπ.

3) Synchronistische Geschichte der Kirche und der Welt im Mittelalter B'. 489.

νάποδειχθῆ, ἀλλ' ἐνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Βενεβεντίνων κηρυχθέντων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἡγεμόνος των ὑπέρ τῶν Φράγκων.

* * *

Μετὸς τὴν ἐν Καλαθρίᾳ μάχην, ἥτις τοσοῦτον, ως εἶδομεν, ἀπέβη καταστρεπτικὴ διὰ τοὺς "Ἐλληνας, τὸ Φραγκικὸν κράτος ἔγειτόνευεν ὅδη, ἀμέσως πρὸς τὰς χώρας ἐκείνας, αἵτινες διετέλουν ἐν χαλαρῷ σχέσει πρὸς τὸ Βυζαντικόν, ἥτοι πρὸς τὴν Δαλματίαν καὶ τὰς παρακειμένας νήσους¹, ἥτοι Βέκλαν, "Αρβίν, Χέρσον Λουστίνον², αἵτινες, ὅπως καὶ αἱ παράλιοι πόλεις Ζάρα, Τραγύριον, Σπάλατον καὶ Ραούσιον, ἐδείκνυον τὴν σχέσιν τῆς ὑπηκοότητος αὐτῶν εἰς τοὺς "Ἐλληνας αὐτοκράτορας τὸ μὲν πληρώνουσαι αὐτοῖς ἐτήσιον φόρον, τὸ δὲ παρέχουσαι ἐν κακῷ πολέμου πλοῖα καὶ ναύτας³.

Αἱ ζωηρὰὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις, αἵτινες συνέδεον τὰς χώρας ταύτας πρὸς τὸ ἀντικρὺ παράλια τῆς Ἰταλίας, ως ἐπίσης καὶ ἡ ταύτοτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων, ἥτο ἀδύνατον νὰ μὴ ὠθήσωσι καὶ αὐτὰς ἐπὶ τέλους, πρὸς μεγίστην τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βυζαντίου ἀδημονίαν, εἰς

1) Οἱ κάτοικοι τῆς Δαλματίας, ἐνόσῳ δὲν εἶχον περιέλθει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σλαύων, ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ῥωμαίους καὶ διετήρουν τὴν λανινικὴν γλῶσσαν. Κωνσταντίνος ἡ Πορφυρογέννητος ἐν χεφ. 29 (σ. 125, 128). 33 (σ. 160), 35 (σ. 162) τῆς ἐκδότ. τῆς Βόνης, διαχρίνει αὐτοὺς διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ Ῥωμαίους ἀπὸ τῶν Ἐλλήνων, οὓς καλεῖ πάντοτε Ῥωμαίους.

2) Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν σ. 128 καὶ 140 μνημονεύει τῆς "Αρβης, τῆς Βέκλας καὶ τῶν Οψάρων, ἀλλ' ὑπὸ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα πρέπει νὰ νοῶνται αἱ δύο νῆσοι Χέρσον καὶ Λουστίνον, αἵτινες συνέχονται διὰ γεφύρας. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δ' ἐκαλοῦντο ἀμφότεραι αὗται Ἀφυρτίδες.

3) Τοῦτο δύναται νὰ ἔξαχθῇ ἐκ τῆς παρὰ τῷ αὐτῷ Πορφυρ. (χεφ. 29 σ. 131) διηγήσεως, καθ' ἣν οἱ Ῥαούσιοι ἐν ἔτει 870 βασιλικῇ κελεύσει διεπέρασαν μετὰ τῶν ἴδιων αὐτῶν καραβίων εἰς Λογούβαρδίαν τοὺς Κροάτας καὶ Σέρβους στρατιώτας.

προσεγγίσεις πρὸς τὴν τοσοῦτον γείτονα Φραγκικὴν δύναμιν. Καὶ δὲν ἥτο τοῦτο μόνον, ἐφ' ὡς ἡδημόνει ἡ Αὔλὴ τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὴ κατεθλίβετο προσέτι καὶ διότι ἔθλεπεν ὅτι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἰστρίας, διετέλει ἐν κινδύνῳ καὶ ἡ Βενετικὴ χώρα, ἢτις περικεκλεισμένη παντελῶς ὑπὸ Φραγκικῆς, ἥτο ἐξηρτημένη, ὡς πρὸς τὰ ἐμπορικὰ αὐτῆς συμφέροντα, ἀπὸ τῆς εὐμενείχς ἥ δυσμενείχς τοῦ Καρόλου. Καὶ ἀληθῶς ὁ Κάρολος προέβη καὶ κατὰ τῆς χώρας αὐτῆς περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἰς μέτρον τι αὐστηρὸν, ἐπιφορτίσας τὸν Πάπαν νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Ῥαβέννης καὶ τῆς Πενταπόλεως ἀπαντας τοὺς αὐτόθι ἐγκατεσταμένους ἐκ Βενετίας ἐμπόρους, ὡς ἀνήκοντας εἰς χώραν ἔχθρικήν. Ο δὲ Ἀδριανὸς ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας ταύτης τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥαβέννης¹. Καίτοι οὐδαμοῦ τῶν πηγῶν ἀναφέρονται οἱ λόγοι οἱ ὡθήσαντες τὸν Κάρολον εἰς τοιοῦτο μέτρον, νομίζομεν ὅμως, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἥναι ἔσχετος πρὸς αὐτὸν ἥ ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἀσκουμένη τότε σωματεμπορία, ἥς ἐνεκεν ὁ Κάρολος εἶχεν ἀπαιτήσει παρὰ τοῦ Πάπα ἐξηγήσεις. Ἄλλ' ἵσως, πλὴν τοῦ καθαρῶς χριστιανικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ τούτου λόγου, καὶ ἔτερος τοιοῦτος, πολιτικός, ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν βασιλέα τὸ μνημονευθὲν μέτρον. Ἐπειδὴ δῆλα δὴ οὗτος θερμῶς ἐπεθύμει καὶ μετὰ ζήλου προσεπάθει νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὸ κράτος του τὴν Βενετίαν, τὸ μόνον λείψανον ἑλληνικῆς κατογῆς ἐν τῇ ἀνω Ἰταλίᾳ, δὲν ἐνόμισεν ἀνωφελέες νὰ προσθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς συμφερόντων καταθλίψεις, ὅπως οὕτω καταστήσῃ αὐτὴν σὺν τῷ χρόνῳ εὐάγωγον πρὸς τὸν σκοπόν του². Οὕτω δὲ διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἰστρίας εἰς σοβαροὺς ἐξετέθησαν κινδύνους ἡ Βενετία καὶ

1) Cod. Car. ἐπ. 94.

2) Cod. Car. ἐπ. 94,

Δαλματία, ὅπως διὸ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Βενεβέντου σπουδαίως ἡπειλεῖτο ἡ Σικελία.

Τότε ἀληθῶς δυστύχημα ὅτι, ἐνῷ οὕτω προφανῶς καὶ ἐπίκινθύνως ἡπειλοῦντο τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ Ἑλληνες δὲν ἤσαν δυστύχως εἰς κατάστασιν νὰ προστατεύσωσιν αὐτά. Καὶ τοῦτο διότι οὐ μόνον εἶχεν ἀποθαρρύνει αὐτοὺς ἡ οἰκτρὰ ἔκείνη ἔκβασις τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας, ἡς ἐμνήσθησεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ δυνάμεις τοῦ κράτους ἤσχολοῦντο κατ' ἔκεινο τοῦ χρόνου περὶ τὴν διεξαγωγὴν ἀτυχῶν πολέμων ἀπὸ μὲν τοῦ ἔτους 786 πρὸς τὸν Ἀρούν-αλ-Ρασχίδ, ἀπὸ δὲ τοῦ 789 πρὸς τοὺς Βουλγάρους¹. Ἄλλα πλὴν τῶν ἔξωτερικῶν τούτων δεινῶν κινδύνων ἥρξαντο περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους λαμβάνουσαι δυστυχῶς σπουδαιοτέρας διαστάσεις καὶ σοβαρώτερον χαρχκτῆρα καὶ αἱ μεταξὺ τῆς Ειρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔριδες περὶ τῆς βασιλείας. Ο Κωνσταντῖνος δὲ ΣΤ. ἦτο ἦδη ἐν ἔτει 790 εἰκοσαετὴς περίου καὶ ὅμως ἡ μήτηρ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐπέτρεπεν αὐτῷ πραγματικὴν ἔξουσίαν. "Οπως ἀπαλλαγῇ δὲ τῆς ταπεινῆς θέσεως, ἐνῷ διετέλει ἐνώπιον τῆς φιλάρχου ἔκείνης γυναικός, ἡναγκάσθη νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν εἰς ῥῆξιν, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν, ἀποκηρυχθείσης τῆς μητρός του ὑπὸ τοῦ στρατοῦ².

Ἄλλα καὶ ὁ Κάρολος, φαίνεται, δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν τότε νὰ συνεχίσῃ τὴν γνωστὴν αὐτοῦ πολιτικὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς ἀδριατικῆς θαλάσσης. Αἱ δυνάμεις τῶν μεσημβρινοανατολικῶν γωρῶν τοῦ κράτους εἶχον ἀπορροφηθῆν τελέως ὑπὸ τῶν πρὸς τοὺς "Αθαρας πολέμων μέχρι τοῦ ἔτους 799. Οὕτω δ' ἐπεκράτησεν ἐπὶ τινα

1) Θεοφ. 698. 723. Herzberg, Griechische Geschichte I, 205, Παπαρρ. σ. 574.

2) Θεοφάν. 722. Herzberg, Geschichte der Byzantiner σ. 420, Παπαρρ. 576.

χρόνον πλήρης μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Φράγκων ἡσυχία, ἥτις ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν, ἀφ' οὗ νέων μετ' οὐ πολὺ ἐρίδων ἀφορμὴν ἔμελλε νὰ παρασχῇ πάλιν τὸ Βενεβέντον. Τὸ δουκᾶτον τοῦτο ἐφαίνετο μέν, ως εἴδομεν, ὅτι μετέβαλε πολιτικὴν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ καὶ ἀνῆκεν ίδιως ἀπὸ τῆς ἐν Καλαβρίᾳ μάχης εἰς τὸ Φραγκικὸν κράτος, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίχιδος δὲν ἦτο δυνατὸν νάρυθῇ ἐπὶ μακρὸν τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρός του, ἀλλ' οὕτε καὶ νὰ ὑπομείνῃ διαρκῶς τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Φράγκων. Δὲν είναι γνωστοὶ οἱ λόγοι οἱ ὡθήσαντες τὸν περὶ οὓς ὁ λόγος ἡγεμόνα νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ νὰ προσέλθῃ καὶ πάλιν πρὸς τὸ Βυζάντιον νομίζομεν ὅμως ὅτι πάντως θὰ ἡπατήθῃ ἐν ταῖς προσδοκίαις αὐτοῦ καὶ ἀντί, ως ἦλπιζε, νὰ διατελῇ ἡσυχος πλέον ἀπὸ πάσης Φραγκικῆς ἀπειλῆς, θὰ ἐπείσθῃ ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐκινδύνευε νὰ ἴδῃ συγκεχωνευμένην διὰ παντὸς καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους. "Οτε δὲ ὁ Γριμοάλδος ἀρνηθεὶς τὴν περαιτέρω ἀναγνώρισιν τῆς ἀνωτάτης κυριαρχίας τῶν Φράγκων, ἡναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, τοσαύτην ἀπέδωκεν ὁ Κάρολος εἰς τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ δουκὸς σπουδαιότητα, ὥστε οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἐβράδυνε νὰ ποστείλῃ κατὰ τοῦ Βενεβέντου τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀποστάτου. Εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ὁ Γριμοάλδος, καίτοι ἐπὶ μακρὸν ἀδιακόπως χρόνον διετέλει ἀγωνιζόμενος μετ' ἀνίσων δυνάμεων πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, τὸ αὐτὸ πάντοτε διετήρησε θάρρος καὶ οὐδέποτε κατεβλήθη.

'Αλλ' ὁ Κάρολος παρεσκευάζετο προσέτι νὰ ἐπενέγκῃ καὶ κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ὅπερ ἔκ νέου τὸν ἡρέθισε, καίριον μὲν καὶ, κατὰ τὸ φχινόμενον, ὅλως ἀπροσδόκητον, πρὸ ἐτῶν ὅμως καὶ ἐν κρυπτῷ ἐσχεδιασμένον κτύπημα. Κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ, εἶχε συντάξει ὁ 'Αλκουέ-

νος¹ ἐν ἔτει 790, ἀνακίρεσιν τῶν ἐν τῇ 7ῃ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς Νικαιᾶς (787) τῇ συνδρομῇ καὶ συμμετοχῇ καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα δογματισθέντων. Κατὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 794 συγκληθεῖσαν ἐν Φραγκφούρτῃ μεγάλην Σύνοδον ἐκηρύχθη ἐπισήμως, τῇ πρωτοθουλίᾳ βεβχίως τοῦ βασιλέως, ὑπὸ τῶν συνηθροισμένων ἀνωτάτων κληρικῶν σύμπαντος τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, ἄκυρος ἡ ἐν Νικαιᾷ Σύνοδος, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνεθεματίσθησαν καὶ κατεδικάσθησαν ὡς αἱρετικαί². Οὕτω δὲ ὁ Κάρολος, ὅστις καὶ ἔνευ τούτου εἰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἐφέρετο συνήθως λίαν αὐθαιρέτως, οὐ μόνον ἐσφετερίσθη τὰ δικαιώματα τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ συγκληθείσης Συνόδου, ἀλλὰ καὶ ἐξετράπη τῶν παραδόσεων τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας³. "Επραξε δὲ τοῦτο ἀναμφηρίστως διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικούς, τὸ μὲν ὅπως ἀποκλείσῃ τοὺς "Ἐλληνας ὡς ἀναθεματισμένους αἱρετικούς ἀπὸ παντὸς πολιτικοῦ συνδέσμου, τὸ δὲ ὅπως δείξῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν λαούς, ὅτι τὸ καθῆκον, ὅπερ εἶχε πᾶς ρωμαῖος αὐτοκράτωρ νὰ προστατεύῃ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, εἶχε παραμεληθῆ ἀπὸ μακροῦ ἥδη χρόνου ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν συμπάσης τῆς Λύσεως ἐθεώρησεν ἥδη καθῆκόν του νάφαιρέσῃ παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἐκείνων τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, ἦν καὶ ἐξεπλήρωσεν ἥδη πιστῶς. Ἐν ἀλλαις λέξειν, ἐνόμιζεν ὁ Κάρολος, ὅτι αὐτὸς ἐδι-

1) Πιστὸς σύμβουλος Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ εἰς τῶν πολυμαθεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ μετεβλήθη ἡ Αὐλὴ τοῦ Καρόλου εἰς σχολὴν λογίων καταστᾶσαν τὸ ὄρμητήριον τῆς παιδείας διὰ τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βάρβαρον Φραγκικὸν κράτος.

2) Λεπτομερῶς περὶ τῆς ἐν Φραγκφούρτῃ Σύνοδου ἵδε Gfröger, Kirchengeschichte, III, 621—638. Hefele, Conciliengeschichte III, 651—673.

3) Ὅτι ἡ ἐν Φραγκφούρτῃ Σύνοδος δὲν ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν Εἰκονομάχων, ἀλλὰ μόνον τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων ἐκήρυξεν ὡς αἱρετικήν, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν «Lihri Carolini» τοῦ Ἀλκουΐνου παρὰ Jaffé, Bibl. VI, 2:0—245.

καιοῦτο, ἀντὶ τῶν ἀποστατῶν ἔκείνων, νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων. Δὲν ἀποδειχνύει τοῦτο ὅτι δι βασιλεὺς τῶν Φράγκων πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους 800 ἔτρεφε τὸ σχέδιον νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ρωμαϊκὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἢ τούλαχιστον νὰ καταλάβῃ θέσιν ὡς ἴσοτιμος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων; "Οσον διώκει καὶ ἂν ἥθελε νὰ παρίσταται ἰσγυρὸς ἐνώπιον τῆς Δύσεως, διηνού καὶ ἂν ἔξητκει αὐτόθι ἐπιρροήν, δὲν ἥγνοει δι Κάρολος, ὅτι ἥτο ἀδύνατον νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον, οὔτενος ἥρξατο, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, διν ἐδίωκεν, ἂν μὴ εἶχε πρὸς τοῦτο ἀρωγὸν καὶ συναντιλήπτορα καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχιερέα τῆς Ρώμης. Διὰ τοῦτο μανθάνομεν, ὅτι τὴν πραγματείαν ἔκείνην τοῦ Ἀλκουΐνου, ἡς ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πάπαν καὶ ἀπήγητο παρ' αὐτοῦ ναυφορίσῃ τὴν τε αὐτοκράτειραν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τοὺς συμμετασχόντας τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτῆς συγκληθείστης ἔκείνης ἐν Νικαίᾳ συνόδου κληρικούς. Ἐμβρόνητος ἔμεινεν δι 'Αδριανὸς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων ἀξιώσει. Καὶ ἥτο δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως, ἀφ' οὐ προσεκαλεῖτο νάρνηθῇ ἥδη σύμπασαν τὴν μέχρι τοῦδε ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα διαγωγὴν του; Καὶ διμώς ἐν τοσοῦτον ταπεινῇ θέσει διετέλει δι ἀρχιερεὺς τῆς Ρώμης ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὥστε ἐν τῇ αὐτῇ ἀπαντήσει, δι' ἡς ζωηρῶς ὑπερήπιζε τὴν ὄρθοδοξίαν τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀποφάσεων, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ εἰς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Καρόλου, ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν ὅτι οἱ Ἑλληνες δὲν ἀπέδωκαν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν οὔτε τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀφαιρεθείσας ἀπ' αὐτῆς ἄλλοτε ἐπισκοπάς, οὔτε τὰ δημευθέντα πατριμόνιά της.

Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν ἐπὶ τῇ ταπεινότητι, μεθ' ἡς δι ἀρχιερεὺς τῆς Ρώμης ἐξετέλει πάντοτε ἀπάσας τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀξιώσεις. Ο διάδοχος τοῦ ἀγίου Πέτρου τὸ πᾶν ὕφειλεν εἰς τὸν Κάρολον καὶ

τὸν πατέρα αὐτοῦ Πιπίνον. Διὰ μόνης τῆς συνδρομῆς αὐτῶν ἀπηλλάγη τῆς τυραννίδος τῶν Λογγοθάρδων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι τῶν Φράγκων πάντοτε εἶχον δειχθῆ ὡς εὔπειθη τοῦ ἀγίου Πέτρου τέκνα καὶ εἶχον θεμελιώσει τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥώμης ἐκπληρώσαντες οὕτω τὸν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐν κρυπτῷ τρεφόμενον διακαῆ τῶν Παπῶν πόθον. Τὸν στενὸν τῆς θρησκευτικῆς ὑποταγῆς δειπνόν, δι' οὐ δ διάσημος ιεραπόστολος Βονιφάκιος συνέδεσε τὴν Φραγκικὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῆς Ῥώμης, εἶχον καταστῆσει οἱ μηνυμονευθέντες βασιλεῖς στερεώτερον καὶ εἶχον ἐκτείνει ἐπὶ πάσας τὰς χώρας, ἃς εἶχον ὑπαγάγει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ῥώμης εἶχε τύχει διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν μείζονος καὶ εὐρυτέρας ἢ ἔλλοτε ἀναγνωρίσεως. Αὐτὸς δὲ μάλιστα δ Πάπας Ἀδριανός, ὅστις εἶκοσι καὶ τρία ὅλα ἔτη κατέσχε μετὰ μεγάλης περισκέψεως τὴν θέσιν τοῦ ἀνωτάτου ιερέως τῆς Δυτικῆς χριστιανωσύνης, ἔζησε τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του ἔτη ἐν θερμοτάτῃ πρὸς τὸν Κάρολον φιλίᾳ. Ἐπὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων καθ' ἄπαν τὸ Φραγκικὸν κράτος ἢ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀναγνωρισθείσα συλλογὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων καὶ τῶν πατειῶν διατάξεων. Οὐδὲν δ' ἐγίνετο ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τῆς Δύσεως ἐν ἀγνοίᾳ ἢ καὶ ἀνευ τῆς συμβουλῆς τοῦ Πάπα. Οὕτω δὲ ἡ πνευματικὴ τοῦ παπισμοῦ ἐπιρροὴ τὸν ἔπειρον μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος εἰς θαθμὸν τέως ἀγνωστον, ἐξηπλώθη εἰς χώρας, αἴτινες οὐδέποτε εἶχον γνωρίσει αὐτὸν καὶ ἔτυχεν ἀδιαφιλονεικήτου ἀναγνωρίσεως καὶ ἐκεῖ, ἐνθα πρότερον εἶχε πολυειδῶς καταπολεμηθῆ. Καὶ μήπως καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ Ἰταλίᾳ δὲν ἐστερεώθη διὰ τῆς Φραγκικῆς συνδρομῆς Ὁφείλομεν ὅμως νὰ δικολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἔξωτερικὴ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγίου Θρόνου δὲν ἐβάδιζεν ἐξίσου πρὸς τὴν ἐπιρροήν, ἢν ἐκτήσατο. Ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἦτο περιεστοιχισμένος ἔτι πανταχόθεν ὑπὸ ἔχθρῶν, καὶ δὲν ἦτο οὐδὲν ἀυτῇ

τῇ ίδίᾳ χύτοῦ πόλει ἀσφαλής. "Ανευ δὲ τῆς Βοηθείας τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων δὲν ἦτο μυνατὸν· νὰ διατηρήσῃ οὔτε τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἔξωτερηκήν κυριαρχίαν, οὔτε τὰς θρησκευτικὰς ἀξιώσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ θέσεως.

"Ἐν τούτοις καὶ μεθ' ὅλην τὴν ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ἀρχιερέως ἐκδηλωθεῖσαν προθυμίαν, δὲν φαίνεται ἐκ τῶν πηγῶν ᾧν ἔξετελέσθη ἢ μὴ ἡ κατὰ τῶν Ἑλλήνων παρασκευασθεῖσα ἔκεινη ἔπειλή. "Ἐχοντες δόμως πρὸ ὄφθαλμῶν τὸ μὲν ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἀπέθανε τῷ ἐπομένῳ ἔτει 795, τὸ δὲ ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐπινελήφθησαν πάλιν αἱ διπλωματικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Καρόλου, ἀδιστάκτως πιστεύομεν ὅτι τὸ μέτρον ἔκεινο δὲν ἔξετελέσθη.

"Οτι ἡ ἔχθρικὴ αὕτη θέσις, ἣν ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων ἔλαβεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πάπα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἥτο τὰ μαλισταὶ δυτάρεστος εἰς τοὺς τελευταίους τούτους, είναι ἔναμφισθόήτητον τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον κατὰ τοὺς χρόνους ἔκεινους τὸ Βυζαντιακὸν κράτος καὶ ὑπ' ἄλλων ἤπειλεῖτο παρὰ τὰ σύνορα αὐτοῦ δεινῶν κινδύνων. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ὁ δούς τοῦ Βενεβέντου μεταβαλὼν καὶ πάλιν πολιτικὴν είχε διακόψει κατ' ἔκεινον τὸν χρόνον πᾶσαν πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου σχέσιν, εἶχε χωρισθῆ ἀπὸ τῆς ἔλληνίδος συζύγου του ἐπὶ τῇ προφάσει δῆθεν, ὅτι δι μετ' αὐτῆς δεσμὸς ἥρεθιζε τοὺς Φράγκους καὶ προσεπάθει ἔκτοτε, πολεμῶν καὶ πρὸς τὰ δύο κράτη, νὰ διατηρῇ μεταξὺ ἀμφοτέρων τὴν ἔνεζαρτητίκην αὐτοῦ. Οὐδαμῶς ἡρα πρέπει νὰ ἔκπλαγῷ.εν μανθάνοντες ὅτι ἐν ἔτει 795 ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου προέβη εἰς νέας διπλωματικὰς σχέσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων. "Ἐν φῷ οὗτος διέτριβε κατὰ τὸ ἔτος ἔκεινο ἐν Ακυϊγράνῳ ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου τοῦ ΣΤ'. ἡς κομιστής ἐγένετο ὁ Θεόκτιστος, ἀπεσταλμένος τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας Νικήτα. Είναι περίεργον ὅτι ὁ Θεοφάνης οὐδεμίαν ποιεῖται μνεῖαν

τῆς πρεθείας ταύτης, καὶ μόνον ἐκ Φραγκικῆς πηγῆς¹ μανθάνομεν τοῦτο, ἡτις ὅμως καὶ αὐτὴ ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ περιερίζεται, οὕτε τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ ᾧς ὁ λόγος ἐπιστολῆς καθιστῶσα γνωστὸν, οὕτε ἄλλην τινὰ σχετικὴν λεπτομέρειαν διδοῦσα. Δὲν φαίνεται ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἔκρινε καλὸν κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἔκεινους διὰ τὸ κράτος χρόνους νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Δύσεως συγχαρητήρια γράμματα ἐπὶ τῇ προσφάτῳ αὐτοῦ νίκην κατὰ τὸν Ἀβάρων, ὅπως οὕτω παρασκευάσῃ θερμοτέρας τὰς μεταξὺ τῶν δύο Αὐλῶν σχέσεις, ἀφ' οὐ μάλιστα αἱ πρόοδοι τῶν Φράγκων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Παννονίᾳ ἥρξαντο πληροῦσαι τοὺς "Ἐλληνας νέων φόβων. 'Αλλ' ἐνῷ ἐπεμπεν δυστυχῆς ἔκεινος αὐτοκράτωρ τὰ συγχαρητήρια ταῦτα γράμματα πρὸς τὸν μονάρχην τῆς Δύσεως, εἶχεν ἄρα γε προαίσθησιν τοῦ λίαν προσεχοῦς οἰκτροῦ ἔκεινου τέλους, ὅπερ τῷ παρεσκεύαζεν ἢ ἀποτρόπαιος καὶ ἀσπλαγχνος αὐτοῦ μήτηρ; 'Απὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ γυνὴ αὕτη εἶδεν ἐαυτὴν ἀπροσδοκήτως γυμνωθεῖσαν παντὸς μεγαλείου καὶ σὺν τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ θρόνου τίς εἶδε ὅποιας ἄλλας ἐλπίδας ἐνόμιζεν ἐξαφανισθείσας, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτετο, ἢ πῶς νὰ καταστρέψῃ, τὸ ἴδιον αὐτῆς τέχνον, θυσιάζουσα οὕτως εἰς τὴν ἀγρίαν ἐχδίκησιν καὶ τὴν ἀκόρεστον φιλαρχίαν καὶ αὐτὴν τὴν μητρικὴν στοργήν. "Οτε ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβαλε τὴν σύζυγόν του, ἣν τοσοῦτον, ὡς εἶδομεν, ἀσυνειδήτως εἶχεν ἐπιθάλει αὐτῷ ἔλλοτε αὐτὴ ἡ μήτηρ του, δὲν ἐδίστασεν ἢ πανοῦργος γυνὴ νὰ πείσῃ τὸν πατριάρχην Ταράσιον, ἵνα εὐλογήσῃ τὸν νέον γάμον τοῦ Κωνσταντίνου (796) μετά τινος τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς δεσποινίδων, ὅπως οὕτω διεγείρῃ κατ' αὐτοῦ ἐπίτηδες τὸ γενικὸν μῆσος². "Εκτοτε δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐργαζομένη κατώρθωσε νὰ ἐφελκύσῃ εἰς ἐαυτὴν ἀπαντας τοὺς περὶ τὸν Κωνσταντī-

1) Einhardi Jahrbücher σ. 94.

2) Θεοφάν. 727—728.

νον, οἵτινες, καίτοι πρότερον ἀσπονδοὶ αὐτῆς ἔχθροί, ἔκριναν
ἥδη ἐν τούτοις ἀπαραίτητον τὴν μετ' αὐτῆς συμφιλίωσιν.
Είναι λυπηρὸν ὅτι δὲ αὐτοκράτωρ, καίπερ ἐγκαίρως καταστὰς
προσεκτικὸς εἰς τὰ καταχθόνια τῆς ἐμπαθοῦς μητρός του
σχέδια, δὲν προέβη εἰς ταχέα καὶ δραστήρια μέτρα κατὰ τοῦ
ἀπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ
πέσῃ εἰς τὰς παγίδας τῆς μυσαρᾶς ἐκείνης γυναικὸς καὶ νὰ
ὑποστῇ τῇ εἰσηγήσει αὐτῆς ἐν τῇ πορφυρῷ ἐκείνῃ αἰθούσῃ
τῶν Ἀνατόρων, ἐν ᾧ εἴχεν ἴδει ἄλλοτε τὸ φῶς τοῦ κό-
σμου, τὸ οἰκτρότερον τῶν βδελυρουργημάτων, τὴν τύφλωσιν¹.

Οὕτω δὲ ἡ ἄλλοτε μεγαλοπρεπὴς καὶ ὑπερήφανος θυγά-
τηρ τῆς ἐνδόξου πόλεως τοῦ Περικλέους, ἥτις κατὰ τὸ πνεῦ-
μα καὶ τὴν ὡρχιότητα δὲν ἦτο κατωτέρα τῆς εὐγενοῦς θυ-
γατρὸς τοῦ Λεοντίου, ἀλλ᾽ ἥτις, ἔνεκα τῆς φοβερᾶς σκληρό-
τητος τοῦ χαρακτῆρός της καὶ τῆς ἀγρίας φιλαρχίας της,
κατετάχθη μεταξὺ τῶν μᾶλλον δυσφημισμένων αὐτοκρατει-
ρῶν, δὲν ἐδίστασεν οὐδὲ κατὰ τοῦ ἴδιου αὐτῆς τέκνου νὰ
διαπράξῃ τὸ στυγερώτερον τῶν ἐγλημάτων, καὶ τοῦτο ὅπως
κορέσῃ τὸ ἀχαλίνωτον τῆς φιλαρχίας της πάθος. Μανθάνομεν
δὲ ὅτι μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκ νέου ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβάσεως
της (798) ἡ Εἰρήνη ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὴν Αὔλην
τοῦ Ἀκούσγράνου συνισταμένην ἐκ τοῦ πρώην πατρικίου τῆς
Φρυγίας Μιχαὴλ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Θεοφίλου², δι᾽ ἣς ἀγ-
γέλλουσα, φαίνεται, τὴν ἐκ νέου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἔλευσίν της
εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀναγνώρισιν
αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἵσως προέβλεπεν διοίαν ἥθελεν ἐμποιήσει
καὶ εἰς τὸν Κάζολον ἡ ἀγγελία τοῦ κατὰ τοῦ ἴδιου αὐτῆς
τέκνου ἀνοσιουργήματος, ἀπεπειράθη διά τε τῆς πρὸς αὐτὸν
πεμφθείσης ἐπιστολῆς καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐτι τῶν ἀπεσταλμένων νὰ
παραστήσῃ εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐκεῖνον τὴν τε καθαίρεσιν καὶ τύ-

1) Θεοφάν. 733. Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ.
σ. 120. Παπαρρ. 584.

2) Einhards Jahrbücher σ. 96.

φλωσιν τοῦ Κωνσταντίνου ὡς ἔργον δῆθεν φιλοπάτριδός τινος μερίδος μισούσης αὐτὸν ἔνεκα τῆς ὑπερηφανίας του¹. "Αν αἱ δύο Αὐλαὶ προέβησαν τότε ἐπὶ τῇ εὔκαιρίᾳ ἐκείνῃ καὶ εἰς λύσιν ἄλλων τινῶν ζητημάτων δὲν γινώσκομεν. Φαίνεται ὅμως πιθανώτερον, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη· διότι μανθάνομεν ἐκ τοῦ Θεοφάνους², ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Κάρολος (ἐν ἔτει 800) διέτριβεν ἔτι ἐν Ῥώμῃ, ἐνόμιζον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ἐσκόπει νὰ προσβάλῃ διὰ στόλου τὴν Σικελίαν. "Αν δὲ ὁ μονάρχης ἐκεῖνος μετεβλήθη ὡς πρὸς τοῦτο, ὡς δὲ αὐτὸς χρονογράφος προστίθητι, τοῦτο ἐπράξεν ἵσως οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον, ἢ διότι περιβληθεὶς τότε αὐθαίρετως, ὡς θέλομεν ἴδει παρχακατιόντες, τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀξιώματι, ἥσθιστο ὅτι εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου.

* * *

'Αφ' οὖ δὲ Κάρολος κατώρθωσε διὰ μὲν τῶν ὅπλων νὰ ἐνώσῃ τοὺς διαφόρους τῆς Δύσεως λαοὺς εἰς ἐν μέγα καὶ ισχυρὸν κράτος ὑπὸ τὸ αὐτὸ πολιτικὸν σύστημα, δι' ἀκαταμαχήτου δὲ δραστηριότητος νὰ ταπεινώσῃ πᾶσαν ἀντίθετον ἐν αὐτῷ δύναμιν καὶ τοιαύτην νὰ δώσῃ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ πράγματα ἐνότητα, οἷσν οὐδέποτε ἄλλοτε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων εἶχε γνωρίσει ἡ Δύσις, οὐδὲν ἔλλο ὑπελείπετο αὐτῷ πρὸς ἐδραίωσιν τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ ἢ δὲ αὐτοκρατορικὸς τίτλος. Εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξιώματα δὲν εἶχε παύτει ἔτι νὰ ποδίζῃ τὸ πολὺ πλῆθος μεγίστην σημασίαν καὶ τιμὴν καὶ νὰ ἐνορᾷ ἐν αὐτῷ τὸ ὄψιστον σημεῖον παντὸς ἡγεμονικοῦ μεγαλείσου. Διὰ τῆς στέψεως ἐμ.ελλεν δὲ Κάρολος νάναγνωρισθῇ ὡς πρῶτος κομικὸς ἡγεμὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ σύναμα ὡς ἀνώτατος τῆς ἐκκλησίας προστάτης. 'Αλλ' ὅπως ἄλλοτε κατὰ τὴν στέψιν τοῦ Πιπίνου ὡς βασιλέως τῶν Φράγκων, οὕτω καὶ

1) Einhard's Jahrbücher '96.

2) σ. 736

νῦν ἡσαν ἀμοιβαῖα τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Πάπας ἔξισου ἐπόθει τὴν ἰδρυσιν νέας ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἴσχυροτάτου ἡγεμόνος τῆς Δύσεως, ὥπως διὰ παντὸς θέσης τέρμα εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τε τῆς Ῥώμης καὶ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας. "Εριδες περὶ διαφόρων θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἔβι- μων, ὡς καὶ ἡ διηνεκὴ ἀντιζηλία μεταξὺ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοσοῦτον εἶχον συντελέσει εἰς ἐπίτασιν τοῦ ἀπὸ μακροῦ ἥδη χρόνου ἐπικρατοῦντος ἐρεθισμοῦ, ὥστε δὲν ἀπηγτεῖτο μεγάλη ὥθησις, ὥπως ἐπενέγκη τελείαν τὴν ῥῆξιν καὶ πραγματώσῃ τὴν διαίρεσιν τῆς ἐκκλησίας εἰς Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικήν. Καὶ ἡ ὥθησις αὕτη ἔμελλε νὰ δοθῇ ἐπίσης διὰ τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου, διότι οὔτω θὰ ἥδυνατο εἰς τὸ ἔξης ὁ Πάπας ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοκρατορίας Γερμανορωμαϊκῆς νὰ στρέφῃ τὰ νῶτα πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου.

Καίτοι λοιπὸν τοσοῦτοι ἡσαν οἱ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἀνίδρυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας λόγοι, ἐν τούτοις ὁ Κάρολος δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἕιδος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ὥπως μὴ παραστῇ πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν τοῦ κόσμου ὡς σφετεριστής τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος. Τῇ γενικῇ λοιπὸν συναίνεσι τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ ἔτους 800, ἐστέφθη ὁ Κάρολος ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Πέτρου διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'. Ἡ δὲ Ῥώμη, ἡ μήτηρ τοῦ κράτους, ἡ ἀρχαία γυνησία πρωτεύουσα τῶν αὐτοκρατόρων, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῶν Φράγκων¹⁾.

1) Θεοφάν. 732: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ συγγενεῖς τοῦ Μακαρίου πάπκη Ἀδριανοῦ συγκινήσαντες τὸν λαὸν ἐστασίασαν κατὰ Λεοντος τοῦ πάπα καὶ κρατήσαντες ἐτύφλωσαν αὐτὸν οὐ μέν τοις ἡδυνήθησαν τελέως σθέσαι τὸ φῶς αὐτοῦ, τῶν τυφλωσάντων αὐτὸν φιλονιθρώπων ὅντων καὶ φεισαμένων αὐτοῦ. Οἱ δὲ προσφυγῶν τῷ ῥηγὶ

Οὕτω δὲ τὰ Γερμανικὰ φῦλα, ἂτινα εἶχον καταλύσει τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀνίδρυσαν αὐτὴν καὶ πάλιν, ἀφ' οὗ ἡ σπάσθησαν τὸν ρωμαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ προσῆλθον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Απὸ τῆς Ρώμης εἶχον λάβει οἱ Γερμανοὶ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις μεγάλου πολιτικοῦ βίου, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν δ' αὐτῶν εἶχον ίδρυθη πάντα τὰ Γερμανικὰ κράτη. Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ἐνότης τῶν συντεταγμένων στρατιωτικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἡ λαμπρότης τῆς αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς, τὸ κράτος τοῦ νόμου ἦσαν καὶ διέμειναν τὸ ίδιανικὸν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων. Καὶ ὅτε ἐν τῇ Δύσει τὸ παρηκμακός κράτος τῶν Καισάρων ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς ἀγρίων Γερμανικῶν φύλων, οἱ εὐγενέστεροι τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐθεώρουν ὡς κυριώτερον αὐτῶν καθῆκεν ἢ τὴν δι' ίδιας δυνάμεως καὶ ίδίων μέσων ἀνέγερσιν τοῦ καταστραφέντος οἰκοδομήματος. Πῶς δημώς θὰ κατωρθοῦτο τοῦτο, ἐνόσῳ αὐτὰ ταῦτα τὰ Γερμανικὰ φῦλα κατετρίβοντο εἰς διηγεῖταις πολέμους, ἀνευ ἐσωτερικοῦ καὶ ἔξωτερικοῦ συνεκτικοῦ μέσου, ἐνόσῳ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν ἐδέσποζον λαῶν, οἵτινες ἄκαμπτοι ἀνθίσταντο εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς πᾶν σύντονον ἡγεμονικὸν μέτρον; Οὕτω δὲ ἡναγκάσθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ καταλίπωσι τὰ τολμηρὰ αὐτῶν σχέδια περὶ ἀνιδρύσεως τοῦ δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους δὲ Ὁστρογότθος Θευδέριχος καὶ οἱ πρῶτοι Μεροβίγγιοι. Εὐθὺς δημώς ὡς κατωρθώθη ἢ μὲν ἀνεξαρτησία τῶν κοινοτήτων καὶ ἢ κυριαρχία τοῦ λαοῦ νὰ καταβληθῶσι διὰ παντός, πάντα δὲ τὰ Γερμανικὰ φῦλα,

τῶν Φράγκων Καρόλωφ ἡμύνατο τοὺς ἔχθρους αὐτοῦ πικρῶς καὶ πάλιν ἀποκατέστησεν αὐτὸν εἰς τὸν ίδιον θρόνον, γενομένης τῆς Ρώμης ἀπ' ἐκείνου τοῦ κατιροῦ ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῶν Φράγκων. Ο δὲ τὸν Κάρολον ἀμειβόμενος ἔστεψεν αὐτόν εἰς βασιλέα Ρωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου Πέτρου χρίσας ἐλαίῳ ἀπὸ κεφαλῆς ἔως ποδῶν καὶ περιβαλῶν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε'. Ἰνδικτιῶνι ἐννάτῃ.

δσα είχον μείνει ἐν ταῖς ἀρχαίαις αὐτῶν κατοικίαις, νὰ ἔ-
γωθῶσιν εἰς ἐν κράτος καὶ ταῦτα πάλιν νὰ συνδεθῶσι μετὰ
τῶν ἥδη μεταναστάντων ῥωμανικῶν, — ἀνιδρύθη ἡ ῥω-
μαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ ὁ κατορθώσας πάντα ταῦτα ἡγε-
μῶν παρέστη ὡς ἰσότιμος πρὸς τοὺς ἀρχαίους αὐτοκράτορας.

Οἱ Ἑλληνες αὐτοκράτορες ἥδυναντο νὰ κυβερνῶσι τὴν
Δύσιν ἡγωμένην μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἐνόσῳ ἥσαν ἴσχυροί,
ἐνόσῳ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ἥτο ἀδύνατος, ἡ Ἰταλία διετέ-
λει ἐν μαρασμῷ καὶ τὴν γερμανικὴν Δύσιν κατέκλυζον πο-
λυειδῇ βάρβαρα φῦλα. Ἐξ ὅτου ὅμως ἡ μὲν ἐκκλησία τῆς
Δύσεως κατέστη αὐτοκέφαλος, ἡ δὲ Ἰταλία εἶχε πλήρη¹
τὴν συνείδησιν τῆς ἑθνικότητος αὐτῆς, καὶ ἡ Δύσις ἡγωθη
σύμπασα ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ ἴσχυρῷ Φραγκικῷ κράτει, οὐ-
. τινος προίστατο πνεῦμα ἀληθῶς ἔζοχον καὶ μεγαλοπρᾶγ-
μον, δὲν ἥτο πλέον δυνατὸν εἰς τοὺς μνημονευθέντας αὐ-
τοκράτορας νὰ κυριαρχῶσι τῆς τελευταίας. Οὕτως ἐγε-
νήθη ἡ ἴδεα τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Καρόλου αὐτοκράτορος,
καὶ οὕτως ἐξεπληρώθη τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, δι' οὗ ποτε οἱ ἐν
ἀρχῇ τῶν εἰκονομαχιῶν στασιάζαντες Ἰταλοὶ ἥπειλησαν
Λέοντα τὸν Ἰσαυρον. Ἐπεβάλλετο δὲ τοῦτο εἰς τὸ ἴσχυ-
ρὸν ἐκεῖνο κράτος καὶ ὑπὸ τῆς φοβερᾶς δυνάμεως τοῦ Μωα-
μεθανισμοῦ, ὅστις ἀκατάσχετος καὶ ἀπειλητικὸς προέβαινε
τότε πρὸς τὴν Δύσιν, ἔκαμνε τὸ Βυζαντιον νὰ τρέμῃ καὶ
ἥπειλει τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Σικελίας.
Ἡτο ἄρα καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην μέγα εὔτύχημα διὰ
τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κράτους ἡ
Ὕπαρξις, διότι ἀνέκοψε τὴν ὁρμὴν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου χει-
μάρρου καὶ ἐματαίωσε τὴν ἵδρυσιν εὐρωπαϊκοῦ Καλιφάτου
ἐν Ῥώμῃ.

Γεγονὸς λοιπὸν τοσοῦτον σπουδαῖον καὶ βαρυσήμαντον,
καταστὰν ἀναπόφευκτον ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς Δύσεως καὶ
τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε ἴστο-
ρικῶν συμβάντων καὶ ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ Βυζαν-
τίου ἰσοδυγαμοῦν πρὸς ἐπανάστασιν, δὲν ἥτο δυνατόν, ὡς

καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, νὰ ἦναι ἔργον τῆς στιγμῆς. Εἶναι ἄρα ἀναντίρρητον δτὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξιωματοῦ ἂπο μακροῦ ὥδη χρόνου ὁ κυριώτερος σκοπὸς καὶ τὸ ἴδιανικὸν τοῦ Καρόλου. Οὐδὲ πρέπει μάλιστα νὰ μοιβιθάλωμεν δτὶ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰχε λύσει ὁ ἡγεμὼν ἐκείνος καὶ μετὰ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'. καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτος (κατ' Ἀπρίλ. 799) καταφυγῶν εἰς τὴν Αὐλὴν αὐτοῦ ἐν Paderborn ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν του, ὅπως ἀνακτήσῃ καὶ πάλιν τὸν παπικὸν θρόνον¹. "Αν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ ἡμεροσκέψις ἐκπλήρωσις δὲν ἂπο, ὡς τινες ισχυρίζονται², δι κύριος λόγος ὁ ἀναγκάσας τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων νὰ μεταβῇ ὥδη εἰς Ρώμην, πάντως ὅμως ἂπο δι πόθος αὐτοῦ, ἵνα προδῆ ὁπωςδήποτε εἰς τελευταίαν τινὰ περὶ τοῦ προκειμένου ἀπόφασιν.

Καὶ ἀληθῶς πότε ἄλλοτε ἥθελε τύχει ὁ Κάρολος καταληλοτέρας πρὸς πλήρωσιν τοῦ πόθου του περιστάσεως ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ θρόνου ἐκάθητο παρὰ τὸν νόμον καὶ τὰς παραδόσεις γυνή, κατὰ δὲ τὴν ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατοῦσαν ἴδεαν ὁ θρόνος ἐκείνος ἔθεωρεῖτο κενός;

'Αποφεύγομεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὰς κατὰ τὰς βραδύτερον ἀναφυείσας μαχρᾶς καὶ δριμείας ἐριδας μεταξὺ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ τοῦ Παπιγμοῦ ἐκτεθείσας ἐκατέρωθεν θεωρίας περὶ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς περὶ ἀνιδρύσεως αὐτῆς ἢ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Φράγκους, διότι ταῦτα κρίνομεν ἐπτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης πραγματείας κείμενα. 'Αλλ' οὐχ ἡττον δὲν θεωροῦμεν καὶ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, δτὶ διὰ τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου δὲν μετεβιβάσθη, ὡς ὑπό τινων ἐνομίσθη, τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἀπὸ τῆς νέας

1) Θεοφάν. 732. Einhards Jahrbücher 96.

2) Döllinger. Das Kaiserthum Carls des Grossen und seiner Nachfolger. σ. 343, ἵδε καὶ Leo, Verlesungen über deutsche Geschichte I, 510 καὶ ἐπ.

‘Ρώμης εἰς τὴν παλαιάν, οὐδ’ ἐστερήθησαν οἱ “Ἐλληνες τῆς κληρονομίας τοῦ Ἀρκαδίου, ἀλλ’ ἀνιδρύθη ἀπλῶς ὁ ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου Αὔγουστύλου καταλυθεὶς θρόνος τοῦ Ὀνωρίου. Εἶναι δὲ τοῦ Καρόλου ἡ στέψις ως αὐτοκράτορος καὶ δι’ ἄλλον προσέτι λόγον σπουδαία, ὅτι ἐπεσφράγισε, μετὰ τὴν μακρὰν ἔκεινην θύελλαν τῆς τῶν ἔθνῶν μεταναστάσεως, τὴν συμφιλίωσιν τῶν Γερμανῶν μετὰ τῆς Ῥώμης, καὶ συνέδεσε τὸν Γερμανικὸν μετὰ τοῦ Λατινικοῦ κόσμου. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ σύμπας τοῦ λαοῦ ὁ βίος συνεδέθη ἔκτοτε εἰς ἓν μέγα συγκεντρωτικὸν σύστημα ἔκχλησίας καὶ κράτους καὶ ἐκ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐξεπήδησεν ὁ κοινὸς τῆς Δύσεως πολιτισμός.

Οὐδέποτε τὰ βαρυσήμαντα ιστορικὰ γεγονότα παριστανται ως τοιαῦτα, καθ’ ἣν ἐποχὴν συμβαίνουσιν, οὐδὲ τυγχάνουσι παρὰ τοῖς συγχρόνοις τῆς προσηκούσης ἔκτιμήσεως. Τὸ δόνομά των καὶ τὴν προσήκουσαν ἀξίαν των λαμβάνουσι ταῦτα παρὰ τῶν μεταγενεστέρων κατ’ ἀναλογίαν πρὸς τὰ ποτελέσματα, ἀτίνα ἐπήνεγκαν. Τοῦτο δὲ συνέβη καὶ ως πρὸς τὴν στέψιν Καρόλου τοῦ μεγάλου. Ὁλίγα, καθ’ ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ιστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος γεγονότα, παριστάμενα κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τοσοῦτον, ως ἔκεινη, βαρυσήμαντα. Καὶ ἀληθῶς τίς δύναται νάρνηθῇ εἰς τὸ γεγονός ἔκεινο ὑψίστην σημασίαν καὶ νὰ μὴ θεωρῇ αὐτὸς ως στιγμὴν ιστορικῆς, οὕτως εἰπεῖν, κρίσεως, καθ’ ἣν ἐκ τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς τῶν ἔθνῶν μεταναστάσεως, προέκυψε τὸ στερεὸν ἔκεινο ἐδαφος, ἐφ’ οὐ ἔλαβεν ἐφεξῆς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς ἡ ιστορία τῆς νεωτέρας Εὐρώπης;

Πᾶς τις ἐνόμιζεν ὅτι μετὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ θὰ ἐξέλεγεν ὁ Κάρολος ως διαρκῆ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ κράτους πρωτεύουσαν τὴν Ῥώμην, αὐτόθι θάνηγειρε ταύτοκρατορικὰ αὐτοῦ ἀνάκτορα, καὶ αὐτόθεν θὰ ἡκούετο βροντῶσα ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτοῦ φωνὴ. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλην εἶχεν ὁ Κάρολος ἴδεαν. Οὗτος δὲν ἤγάπα νὰ κατοικῇ παρὰ

τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τοῦ κράτους. Τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἶχε στρέψει πρὸς βορρᾶν, ἐνθα δὲ κίνδυνος παρίστατο μεγαλείτερος καὶ ἀπειλητικώτερος, παρὰ την χώραν τῶν Σαξόνων. Καὶ ὅμως ἡ Ῥώμη ἦτο ἄλλοτε ἡ πρωτεύουσα δῆλου τοῦ κόσμου, ἥτο δὲ ἀγία πόλις διὰ σύμπασαν τὴν χριστιανωσύνην τῆς Δύσεως, ἡ πόλις τῶν ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, τῶν ἀγίων τάφων καὶ λειψάνων, ἡ ἔδρα ἐπὶ τέλους τοῦ πρώτου ἐπισκόπου καὶ διαδόχου τοῦ Πέτρου. "Οσον ταπεινὴ καὶ ἄν ἦτο ἡ θέσις, ἵνα ὁ Πάπας κατέλαθε παρὰ τῷ νέῳ αὐτοκράτορι, ὅσον καὶ ἄν ἐτίμα δὲ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ῥώμης τὸν Κάρολον ὡς προστάτην αὐτοῦ καὶ ἀνώτατον κύριον, ἥτο ἀδύνατος ἡ συνύπαρξις ἀμφοτέρων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ο Πάπας θὰ ἡσθάνετο βαθμηδὸν ἐκλείπουσαν τὴν περιστέφουσαν αὐτὸν αἴγλην καὶ θὰ περιήρχετο ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θέσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποτελοῦς, εἰ καὶ δὲ Κάρολος δὲν ἦτο δεσπότης, θηρεύων αὔξησιν μόνον τῆς δυνάμεως του καὶ ἀπεριόριστον αὐθαιρεσίαν. Ο μέγας τῆς Δύσεως μονάρχης ἐκέκτητο ἔζοχον πνεῦμα, βαθεῖαν πολιτικὴν θεωρίαν καὶ ἀπασαν τὴν πεῖραν τῆς ἐποχῆς του, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ταπεινώσῃ ἐπὶ τοσοῦτον τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν εὐπειθῆ τῆς Αὐλῆς ἐπίσκοπον. Τὸ Παπικὸν ἀξίωμα ἐθεώρει δὲ Κάρολος λίαν ὑψηλὸν καὶ ἐνόμιζε μάλιστα ἀπαραίτητας ἀναγκαῖον, καίτοι καλῶς ἐγίνωσκε τὰ παντοειδῆ τῶν φερόντων αὐτὸν ἐλχτώματα, καίτοι αἱ διηνεκεῖς αὐτῶν καὶ ιδιοτελεῖς ἀξιώσεις καὶ ἴκεσίαι περὶ αὐξήσεως τῆς χώρας των ἦσαν αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄχληραὶ καὶ δυσάρεστοι.

Τοὺς ἀντιπροσώπους τούτους τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας συνέδεε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀνάγκη, ἐν καὶ τὸ αὐτὸν συμφέρον, ἥτοι νὰ ἐνισχυθῶσιν ἀμοιβαίως καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὴν νέαν τοῦ κόσμου διάταξιν διαρκῆ μορφήν. Αὐτοκράτωρ καὶ Πάπας ἦσαν ἔκτοτε οἱ δύο ἀνώτατοι ἀρχηγοὶ τῆς χριστιανωσύνης, οἱ δὲ λαοὶ τῆς Δύσεως συνείθιζον νὰ θεωρῶσιν αὐτοὺς ὡς δύο μεγάλους ἡλίους, εἰς ὃν λάμψιν ὄφειλογ τὴν ὕπαρξίν των,

Δέν γνωρίζομεν ἂν ὁ Κάρολος, καθ' ἣν στιγμὴν ἥσθάνετο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κύπτουσαν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος, εἶχε συνείδησίν τινα τῆς ὑψίστης σημασίας καὶ ἐπιρροῆς, ἣν τὸ βαρυσήμαντον ἔκεινο γεγονός ἔμελλε, κατὰ τὰ ὅδη εἰρημένα, νὰ ἔξασκήσῃ ἐπὶ τοὺς μετέπειτα γέροντος. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δῆμος ὅτι, δέσον καὶ ἢν ἐνόμιζε τὸ διάβημά του ἔκεινο δίκαιον, θάνεγνώριζεν οὐχ ἡττον ὁ ἡγεμῶν ἔκεινος κατὰ τὴν κρίσιμον ἔκείνην στιγμὴν, ὅτι, ἐνόσῳ τὸ νέον αὐτοῦ ἀξιώματα δὲν ἐτύγχανε τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, οὐ μόνον θὰ παρίστατο ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὡς παράνομον καὶ αὐθαίρετον, ἀλλὰ καὶ, ἂν ἐνεκα τούτου ἥθελον προέλθει διενέξεις, πολὺ θὰ συνετέλουν αὗται εἰς μείωσιν τῆς σημασίας αὐτοῦ καὶ ἐπιρροῆς. Διὰ τοῦτο ἔκρινε λίαν ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τῆς Αὐλῆς του Βυζαντίου καὶ ἀποφύγῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ πᾶν διάβημα δυνάμενον νὰ παράσχῃ ἀφορμὴν εἰς οίονδήποτε αὐτῆς ἐρεθισμόν.

'Αλλὰ διὰ τίνος ἄρα γε μέσου ἥλπιζεν ὁ Κάρολος, ὅτι θὰ ἥδυνατο νὰ κατορθώσῃ τοῦτο; 'Ο Θεοφάνης διηγεῖται¹, ὅτι κατ' αὐτὸ δὴ τὸ ἔτος τῆς στέψεως αὐτοῦ ὁ Κάρολος βουληθεὶς κατὰ Σικελίαν στόλῳ παρατάξασθαι μετεβλήθη ζευχθῆραι μᾶλλον Εἰρήνη βουληθεῖς. "Οτι ἀληθῶς ὁ Κάρολος ματαίαν θεωρῶν τότε πᾶσαν ἐλπίδα περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ νέοι αὐτοῦ ἀξιώματος ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου δι' ἀπλῶν διαπραγματεύσεων, ὡς μόνον μέσον πρὸς τοῦτο ἐπενόησε τὸν μετὰ τῆς Εἰρήνης γάμον του², οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν, ἀφ' οὗ μάλιστα, κατὰ τὸν αὐτὸν χρονογράφον, μετὰ ἐν ἀπὸ τῆς στέψεως του ἔτος ἔφθασαν (δὲ) καὶ οἱ ἀποσταλέντες παρὰ Καρούλου ἀποχριστάριοι καὶ τοῦ πάπα Λέοντος πρὸς τὴν Εἰρήνην αἰτούμενοι ζευχθῆραι

1) σ. 736.

2) 'Ο Κάρολος διετέλει τότε ἐν χηρείᾳ ἐνεκα τοῦ πρὸ μικροῦ συμβάντος θανάτου τῆς τελευταίας συζύγου του Λιουτγάρδης.

αὐτὴν τῷ Καρούλῳ πρὸς γάμον καὶ ἐγῶσαι τὰ ἔφα καὶ τὰ ἐσπέρια¹. Διότι διὰ τοῦ γάμου τούτου δὲν θὰ ἐτύγχανε μόνον τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος διὰ τὸ δυτικὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ θὰ ἦτο, κατὰ τὴν ἴδεαν του, «ὁ μόνος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἴδεας ἀντιπρόσωπος» ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κράτεσι².

Ἄλλ' ἐνῷ τὸ γεγονὸς τοῦτο μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος ἐκτίθησιν ὁ σύγχρονος ἐκεῖνος τῆς αὐτοκρατείρας καὶ ἀκριβῆς γνώστης τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου Ἑλλην χρονογράφος, φαίνεται ἐν τούτοις περίεργον πῶς αἱ Φραγκικαὶ πηγαὶ οὐδεμίαν τοῦ πράγματος τούτου ποιοῦνται μνείαν ἀναφέρουσαι μόνον, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 802 ἀπέστειλεν ἡ Εἰρήνη πρὸς τὸν Κάρολον τὸν σπαθάριον Λέοντα, ὅπως συνομολογήσῃ συνθήκην μεταξὺ Φράγκων καὶ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἀπέστειλεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὸς τὴν Αὐλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἴδιαν πρεσβείαν³. Καὶ διατὶ μὲν αἱ Φραγκικαὶ πηγαὶ ἀποσιωπῶσι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος χρονογράφου ἀναφερόμενον περὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Εἰρήνης γάμου, δὲν εἶναι δύσκολον νομίζομεν νὰ ἔξηγηθῇ, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὅψει, ως καὶ παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, ὅτι αἱ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν. Λυπηρὸν ὅμως εἶναι ὅτι ἀμφότεραι αἱ πηγαὶ αὗται, ἡ τε Ἑλληνικὴ οὐδεμίαν ποιεῖται μνεῖαν τῆς πρὸς τὸν Κάρολον πρεσβείας τῆς Εἰρήνης, ἡ δὲ Φραγκικὴ ἀναφέρει μὲν τὸν σκοπὸν ἀμφοτέρων ἀλλ' ὅλως ἀορίστως. Καὶ ὅμως, ἐάν τις θελήσῃ νὰ ἐγκύψῃ μετὰ προσοχῆς εἰς τὸ πνεῦμα τῶν εἰδήσεων τούτων, δύναται, ως ἡμεῖς νομίζομεν, νὰ ἔξαγαγῃ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν τὸ ἐπόμενον συμπέρασμα. Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς

1) σ. 737.

2) Moltmann, Theophano, Gemalin Otto II σ. 7.

3) Einhards Jahrbücher σ. 102.

στιγμῆς τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου ὡς ῥωμαίου αὐτοκράτορος, οἱ ἐν Βυζαντίῳ οὐ μόνον ἐνόμιζον ματαιάν πᾶσαν αὐτῶν ἔλπίδα περὶ ἀνακτήσεως τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ κατέχοντο ὑπὸ τοῦ φόβου, μὴ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, οὐτεινος τὰ ἔζοχα προτερήματα καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα εἰχον διεγείρει τότε τὴν γενικὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς παραδόσεως, ἥθελε δοκιμάσει νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ οὐ μόνον ἐφ' ἀπασαν τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν Δαλματίαν καὶ τὴν Σικελίαν, ἢ Εἰρήνη, θέλουσα νάποτρέψῃ τὸν ἀπειλοῦντα τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς κτήσεις κίνδυνον, προέβη διὰ τοῦ γνωστοῦ αὐτῆς ἀπεσταλμένου εἰς φιλικὰς μετὰ τῆς Αύλῆς τοῦ Ἀκυεγγράνου διαπρχγματεύτεις. Δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς, ἐνεκα τῆς σιωπῆς τῶν πηγῶν, νὰ γνωρίζωμεν τὰς ὑπὸ τῆς Εἰρήνης δοθείσας εἰς τὸν ἀπεσταλμένον αὐτῆς δόμηγίας. Ἀλλὰ δὲν νομίζομεν καὶ ἀπίθκνον ὅτι ἐπεφορτίσθη οὗτος νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὸν μονάρχην τῆς Δύσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ οὗτος ἐσκόπει, ὡς εἴδομεν, νὰ πράξῃ τὸ αὐτό, τὴν κλίσιν τῆς αὐτοκρατείρας εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ γάμου.

Καὶ ἀληθῶς ἐν ᾧ θέσει διέτελει τότε ἡ Εἰρήνη τι ἄλλο ἦδύνατο νὰ πράξῃ ἢν ἐπεθύμει νὰ διάγῃ φιλικῶς πρὸς τοὺς Φράγκους; Τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματός τοῦ Καρόλου ἦτο ἀδύνατον νὰποφύγῃ χωρὶς νὰ περιέλθῃ πρὸς αὐτὸν εἰς πόλεμον τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνον διὰ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς χώρας, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν τὸ κράτος καὶ ὑπὸ δύο ἄλλων ἡπειλεῖτο φοβερῶν ἐχθρῶν, τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Βουλγάρων.

Οὐδὲ ἐλάνθανε τὴν Εἰρήνην, ὅτι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Καρόλου ὡς Αὐτοκράτορος ἦτο οἰονεὶ αὐτοκτονία διὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ὅτι ὁ ἀστὴρ αὐτῆς θὰ ὠχρίσει τὸ ἔξτις πρὸ τῆς λάμψεως τοῦ ἐν τῇ Δύσει ἀναφανέντος αὐτοκρατορικοῦ ἥλιου. Ἐγίνωσκεν, ὅτι τοῦτο πράττουσα θὰ παρηγεῖτο διὰ παντὸς τὰς ἀρχαῖας ἀξιώσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ

κράτους ἐπὶ τε τῆς Ρώμης καὶ ἀπάστης τῆς Ἰταλίας, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὰς ἐκ παραδόσεως εἰς τὸ δυτικὸν κράτος ἀνηκούσας Ἑλληνικὰς χώρας ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καὶ κατ' ἀμφότερα διατελοῦσα ἐπικινδύνῳ θέσει, οὐδὲν ἄῤῥινο μέσον ἔβλεπε τότε ἡ Εἰρήνη σωστικὸν διὰ τε τὸ κράτος καὶ δι' ἑαυτήν, ἢ τὸν μετὰ τοῦ μονάρχου τῆς Δύσεως γάμον αὐτῆς. Θὰ ἴδωμεν ὅμως ὅποια τὸ ἀπονενομένον καὶ παράτολμον τοῦτο διάβημα τῆς ἀπερισκέπτου ἔκείνης γυναικὸς ἔσχεν ἐπακολουθήματα.

"Οτι ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Εἰρήνης ἐπεφορτίσθη ὑπ' αὐτῆς νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὸν Κάρολον τὰς διαθέσεις της εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ γάμου, δύνχται καὶ ἐκ τούτου προσέτι νὰ ἔξαχθῃ, ὅτι εὐθὺς μετὰ τοῦ αὐτοῦ "Ἐλληνος ἀπεσταλμένου ἀπέστειλε καὶ ὁ Κάρολος ἰδίους τοιούτους, οἵτινες, κατὰ τὴν γνωστὴν ἥδη τοῦ Θεοφάνους μαρτυρίαν, ἡτήσαντο ζευχθῆται τὴν Εύρηνην τῷ Καρούλῳ πρὸς γάμον. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Κάρολος προέβη εἰς τὸ διάβημα τοῦτο ἀνευ προηγουμένης ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Εἰρήνης.

'Αλλ' ἐν ᾧ τοιαύτην ἔχομεν περὶ τούτου γνώμην, δὲν δυνάμεθα ὅμως καὶ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἑτέρα εἴδησις τοῦ αὐτοῦ χρονογράφου, ὅτι δῆλα δὴ ἔμελλον διὰ τοῦ σκοπουμένου γάμου νὰ ἐνωθῶσι πάλιν τ' ἀπὸ τετρακοσίων ἥδη ἐτῶν κεχωρισμένα δύο ἡμίση τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἡτο τότε δυνατὸν νὰ ἔκτελεσθῇ, οὐδὲ πιστεύομεν μάλιστα ὅτι τοιαύτη τις ἔνωσις σπουδαίως ἐνομίζετο δυνατὴ ὑπό τε τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Εἰρήνης. Καὶ ἀληθῶς πότερον τῶν δύο μερῶν θὰ ἐκυβέρνα ἀμφότερα τὰ κράτη; Πῶς δὲ θὰ ἔξωμαλίζοντο αἱ δυσκολίαι αἱ χωρίζουσαι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς Λατινικῆς καὶ θὰ κατηνάζετο τὸ ἀμοιβαῖον τῶν δύο λαῶν μῆσος; Τὰ σπουδαῖα ταῦτα ζητήματα δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ μὴ ἔβασανισθησαν σπουδαίως ἐκατέρωθεν καὶ νὰ μὴ ἔθεωροῦντο ὡς

προσκόμματα ἀνυπέρβλητα διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο κρατῶν.

Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Εἰρήνη θὰ συνελάμβανε ποτε τοιαύτην παράτολμον ἴδεαν ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλου προταθεῖσαν θάπεδέχετο, ἀφ' οὗ ἐγίνωσκεν ἦδη, ὅτι ζητήματα τοσούτον σοβαρὰ δὲν ἔξηρτῶντο ἀπὸ μόνης τῆς θελήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ὑπηκόων της, ὃν τὰς διαθέσεις δὲν ἤγνοει. Ἀλλὰ καὶ ἀνευ τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ φίλαρχος ἔκεινη γυνή, ἡ μὴ διστάσασα νὰ διαπράξῃ κατὰ τοῦ ἴδιου αὐτῆς τέκνου τὸ στυγερώτερον τῶν ἐγκλημάτων μόνον καὶ μόνον ὅπως μὴ στερηθῇ τῆς ἀρχῆς, θὰ παρητεῖτο ἦδη αὐτὴν παραχωροῦσα τὴν θέσιν της εἰς πρόσωπον ξένον; Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Κάρολος νομίζομεν ὅτι ἐπίστευεν, ὅτι ἦτο ποτε δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ διὰ τοῦ σκοπουμένου δεσμοῦ τῶν δύο κρατῶν ἡ ἔνωσις. Ἐκεῖνο, οὔτινος πρωτίστως ἔμελε τότε τῇ μονάρχῃ τῆς Δύσεως, ἵτο ἡ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου ἀναγνώρισις τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἔννοοῦμεν βεβαίως ὅτι τὰ σχέδια καὶ αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ περιωρίζοντο ἐν τούτῳ καὶ μόνω ἐξ ἐναντίας ἀδιστάκτως πιστεύομεν ὅτι ὁ Κάρολος, τὰ μάλιστα συνετός καὶ πρακτικὸς ὅν, ἐνόμιζεν ὅτι ὥφειλε νόρκεσθῇ τότε εἰς μικρότερας ὡφελείας, μέχρις οὗ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὄλιγον τὰς περιστάσεις καταλλήλιας ἐπωφελούμενος δυνηθῇ ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κράτει. Τότε ὅμως οὐδὲ ἐφαντάσθη κακὸν ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μία καὶ μόνη δι' ἀμφότερα τὰ κράτη κυβέρνησις. Τὸ ἐπ' αὐτῷ δὲ οὕτε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνόμιζε δυνατὸν νὰ ἴδρυσῃ τὸν θρόνον του, ὅπως αὐτόθεν κυβερνᾷ τὴν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἡνωμένην Δύσιν, οὕτε ἀπὸ ταύτης νὰ κυβερνᾷ τὸ Ἀνατολικὸν κράτος. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες, ὅ τε Κάρολος καὶ ἡ Εἰρήνη, εἶχον κατὰ νοῦν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεφάσισαν νὰ συνδεθῶσι πρὸς ἀλλήλους, ἵτο ἡ ἴδεα, ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτῶν ἔμελλε νὰ συνεπαγάγῃ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο κρατῶν μόνον ὑπὸ κυβέρνησιν κεχωρι-

σμένην. Τὸ δὲ ζῆτημα τῆς διαδοχῆς, ἐξ οὗ ἡδύναντο ἀληθῶς νὰ προκύψωσι κίνδυνοι διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους τύχην, οὐδ' αὐτὸς ἔθεωρήθη τότε παρέχον φόβους, τὸ μὲν ἔνεκα τῆς προβεβηκίας ἡλικίας τῆς Εἰρήνης¹, τὸ δὲ διότι οἱ υἱοὶ τοῦ Καρόλου δὲν ἡδύναντο ὑπὸ τὸ εἶδος οὗτος τοῦτο τῆς ἐνώσεως τῶν δύο κρατῶν νὰ διεκδικήσωσι κληρονομικὸν δικαίωμα ἐν τῷ Ἀνατολικῷ κράτει.

Ἐν τούτοις τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐφ' οὐ τοσαύτας εἶχον στηρίξει ἀμφότερα τὰ μέρη ἐλπίδας, ἐπέπρωτο ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ μόλις εύρισκόμενον νὰ ναυαγήσῃ. "Αν οἱ Ἑλληνες δὲν ἡδυνήθησαν μέχρι τοῦδε, ἔνεκκ τῶν διηνεκῶν πολέμων, οὓς διεξῆγον τότε κατὰ τῶν Σλαύων καὶ Μωαμεθανῶν, νὰ διαμαρτυρηθῶσιν ἐμπράκτως κατὰ τοῦ σπουδαίου ἔκεινου γεγονότος, ὅπερ εἶχε τελεσθῆ ἐν Ρώμῃ πρὸ δύο ἐτῶν καὶ οὗτινος τὴν μεγίστην σημασίαν καλῶς ἡδη ἡννόησαν· ἀντίνεχθησαν τοσαύτας μέχρι τοῦδε αὐθαιρεσίας καὶ ἐγκλήματα τῆς φιλάρχου αὐτῶν αὐτοκρατείρας, δὲν ἡδύναντο ὅμως καὶ νὰ ἴδωσιν ἡδη ἀπαθῶς διακινδυνεύουσαν χάριν αὐτῆς καὶ αὐτὴν τὴν τύχην τοῦ κράτους των. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους, ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Καρόλου, οἵτινες ἦσαν διαπειστευμένοι τὴν τοῦ γάμου ὑπόθεσιν, ἀφίκοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εὔρον τὴν αὐτοκράτειραν κατὰ πάντα, ὡς ἡτο ἐπόμενον, σύμφωνον πρὸς τὰς προτάσεις αὐτῶν, οἱ ἀνώτεροι τοῦ κράτους ὑπάλληλοι ἐδείχθησαν ἔχοντες παντελῶς διάφορον περὶ τῆς περὶ ἣς ὁ λόγος ὑποθέσεως γνώμην². Βλέποντες οὗτοι, ὅτι διὰ τοῦ προκειμένου δεσμοῦ οὐ μόνον ἔμελλε νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἡπειλεῖτο καὶ

1) Ἡ Εἰρήνη συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Λέοντος τοῦ Δ'. τῷ 769 εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Θεοφ. σ. 687. Κεδρ. Β'. 17. Herzberg, Geschichte Griechenlands κλπ. I, 203.

2) Θεοφ. 737. (Εἰρήνη) ὑπήκουσεν ἀν εἰμὴ Ἀέτιος οὗτος ὁ πολλάκις ῥηθεὶς ἔκώλυσε παραδυναστεύων καὶ τὸ κράτος εἰς τὸν ἵδιον ἀδελφὸν σφετεριζόμενος.

ρίως ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ κράτους, βεβαίως θὰ ἔσπευσαν νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτοκρατείρας ἐπὶ τῶν δυσαρέστων ἐπακολουθημάτων, ἀτινα ἐμελε λε νὰ ἐπενέγκῃ τὸ σκοπούμενον παράτολμον αὐτῆς διάβημα καὶ θὰ παρέστησαν ὅτι δὲν ἔξηρτάτο ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ιδίας αότου τύχης, ὅπως ἂν ἥθελε κρίνει ὄρθον, καὶ ὅτι οὐδέποτε οἱ "Ελληνες θὰ ὑπέκυπτον ὑπὸ νόμους ξένους.

Οἰκτρὰ ἀληθῶς καὶ ἀξιόμεμπτος παρίσταται καὶ ἡ διαγωγὴ, ἣν μετῆλθε τότε παρὰ τῇ αὐτοκρατείρᾳ ὁ πανίσχυρος ὑπουργὸς αὐτῆς Ἀέτιος. Ὑπὲρ τοῦ ίδίου συμφέροντος φροντίζων οὗτος οἱ μόνον προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτὴν νὰ συζευχθῇ, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αύτοῦ Λέοντος¹, ἀλλὰ καὶ οὐδενὸς ἐφείδετο σύναμα μέσου ὅπως ἐρεθίζῃ τὸν λαὸν παριστῶν αὐτῷ διὰ τῶν ἐπιτηδείων ὄργανων του τὸν μετὰ τοῦ μονάρχου τῆς Δύσεως γάμον τῆς αὐτοκρατείρας ὑπὸ τὴν εἰδεχθεστέραν μορφήν. Ἀλλ' ἐνῷ ἔνεκα πάντων τούτων παρετείνοντο αἱ μετὰ τῶν Φράγκων ἀπεσταλμένων διαπραγματεύσεις τῆς Εἰρήνης, συνυφάνθη κατ' αὐτῆς συνωμοσία, ἥτις ἐπὶ τέλους ἐξέσπασεν εἰς ἐπανάστασιν. Λαὸς καὶ στρατὸς ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην Νικηφόρον,² οὗτινος οἱ ὄπαδοι εἶχον προβῆ πρότερον εἰς τὴν καθαρεσιν καὶ σύλληψιν τῆς αὐτοκρατείρας. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἐκ μακρᾶς πείρας γιγώσκων ὅτι ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ διατριβὴ τῆς Εἰρήνης οὐδεμίαν παρεῖχεν ἀσφάλειαν, ἐξώρισεν αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν νῆσον Πρίγκιπον, μετ' ὅλιγας δὲ ἡμέρας εἰς Λέσβον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῇ 9η Αύγουστου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἀκλαυστος καὶ ἐν μεγίστῃ πενίᾳ³.

"Ἐνεκα τῶν μηχανορραφιῶν καὶ ἐγκλημάτων αὐτῆς οὐδέποτε κατώρθωσεν ἡ Εἰρήνην ἀποκτήσῃ φίλους, καίτοι οὐδενὸς ἐφείσθη μέσου, ὅπως ἐφελκύσῃ εἰς ἑαυτὴν τοῦ λαοῦ τὴν συμ-

1) Θεοφάν. 738.

2) Θεοφάν. αὐτόθι.

3) Θεοφάν. 745.

πάθειαν. Ούδεν ὡφέλησεν αὐτὴν οὔτε τῶν φόρων ἢ ἐλάττωσις, οὔτε ἢ προαγωγὴ τοῦ ἐμπορίου, οὔτε ἢ ἵδρυσις τῶν πολλῶν μονῶν, οὔτε δὲ πέρ τῆς καταπαύσεως τῶν εἰκονομαχιῶν ἔκτακτος αὐτῆς ζῆλος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἢ ἀφειδὴς τοῦ χρυσοῦ χύσις, διὸ οὐ συνειθίζει νὰ καταβρέχῃ τὸν ἀγαλλόμενον ὄχλον, δσάκις καθ' ἑορτασίμους ἡμέρας, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἀνωτάτων αὐτῆς ὑπαλλήλων, ἐπεσκέπτετο τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν χρυσῷ ὄχηματι συρομένῳ ὑπὸ τεσσάρων λευκοτάτων ἵππων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς πλάσμα δὲ ποκριτῆς Ταράσιος, δὲ πά' αὐτῆς ἀνυψωθεὶς εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξιώμα, δὲν ἐδίστασε νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ νὰ στέψῃ αὐτὸν πανηγυρικῶς Μόνοι οἱ μοναχοὶ ἐμειναν αὐτῇ πιστοὶ οὐδόλως μάλιστα διστάσαντες, ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὴν τυφλῆς των ἀφοσιώσεως, νὰ κατατάξωσι τὴν ἐκ φιλαρχίας τυφλώσασαν τὸ ἴδιον αὐτῆς τέκνον μεταξὺ τῶν ἀγίων.

Αλλ οἱ ἀπεισταλμένοι τοῦ Καρόλου δὲν ἔπειρον μόνον τὸ ἀτύχημα νὰ παραστῶσι μάρτυρες τῆς πρὸ τῶν ὄμμάτων αὐτῶν διαδραματισθείσης σκηνῆς¹⁾. αὐτοὶ ἐξετέθησαν προσέτι καὶ εἰς τὴν ἀγρίαν λύσσαν τοῦ λαοῦ προθάντος εἰς πολυειδεῖς κατ' αὐτῶν ὕβρεις καὶ προσβολάς. Τὸ ἔθνικὸν μῆσος τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξεγερθῇ κατ' ἔκείνων, ὃν ἡ φυλὴ εἶχε σφετερισθῆ μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐν οἷς ἐθλεπεν ἥδη τοὺς μεσίτας διπλωματικοῦ τεχνάσματος τὰ μάλιστα ἐπιβλαβοῦς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους. Τὸ δὲ μῆσος τοῦτο τιὸν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Φράγκους ἔκείνους ἐπηύξησαν ἔτι μᾶλλον καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐτῶν προλήψεις. Ἐν τούτοις οἱ ἀντιπρόσωποι ἔκεινοι τοῦ μονάρχου τῶν Φράγκων οὐ μόνον δὲν ἐπτοήθησαν ἐκ τῶν ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν τῶν ἔξηγριωμένων Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ διαμαρτυρηθέντες ἐντόνως κατὰ τῆς μεταβολῆς ἔκεινης καὶ ἴδιως κατὰ τῆς καθαιρέσεως τῆς αὐτοκρατείρας,

1) Θεοφάν. 742.

ηπείλησαν ἐκδίκησιν παρὰ τοῦ Καρόλου καὶ κατέλιπον,
ὅπισθεν αὐτῶν ἔκφράσεις τῆς ἀγρίας αὐτῶν μνησικακίας.
'Ανεχώρησαν δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 803 συνοδευόμενοι ὑπὸ¹⁾
ἀπεσταλμένων τοῦ νέου αὐτοκράτορος, θεωρήσαντος ἵσως
ἀναγκαῖον οὐ μόνον νὰ δικαιολογήσῃ παρὰ τῷ μονάρχῃ
τῆς Δύσεως τὸ πρόσφατον βίαιον αὐτοῦ διάβημα, ἀλλὰ
καὶ κανονίσῃ μετ' αὐτοῦ τὰς μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὑφε-
σταμένας διαφοράς²⁾.

'Αλλ' ἐπειδὴ ἡ Αὔλη τοῦ Βυζαντίου δὲν ἐσκόπει ἐπ'
οὐδενὶ λόγῳ νὰ προβῆ εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ νέου ἐν τῇ Δύ-
σει τίτλου τοῦ μονάρχου τῶν Φράγκων, οὐ μόνον αἱ με-
ταξὺ τῶν δύο κρατῶν διαφοραὶ δὲν ἐκανονίσθησαν, ἀλλὰ
καὶ περιῆλθε μᾶλιστα δὲ Κάρολος μετὰ μικρὸν πάλιν πρὸς
τοὺς "Ἐλληνας εἰς ἔχθροπραξίας, κατορθώσας νὰ ὑποτάξῃ
τὴν Βενετίαν, διατελοῦσαν ἔτι ὑπὸ τὴν Βυζαντιακὴν κυ-
ριαρχίαν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὑπέταξε προσέτι κατὰ τὴν αὐτὴν
ἐποχὴν τὰ τε παράλια τῆς Δαλματίας καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Κρο-
ατῶν κατοικούμενον βόρειον μέρος τῆς μεσογαίας. Καίτοι δὲ
καὶ βραδύτερον ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν δύο Αὐλῶν δια-
πραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, ἐν τούτοις δὲ ποθούμενος συμ-
βιβασμὸς μόλις κατωρθώθη μετὰ τὸν κατὰ Ἰούνιον τοῦ
811 ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου.
Οὐ νέος αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Α', ἀνίσχυρος εἰς ἄκρον ἀ-
πένειμεν εἰς τὸν Κάρολον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἀντὶ²⁾
τοῦ μέχρι τοῦδε ρήγος, διν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ τοσοῦ-
τον ἐπιμόνως εἶχεν ἀρνηθῆ ὁ προκάτοχός του. Ως ἀμοιβὴν
δὲ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἀναγνωρίσεως ἀπέδωκεν ὁ ἡγεμὼν
τῶν Φράγκων εἰς τὸ Βυζαντιον τὴν Βενετίαν καὶ Δαλμα-
τίαν. "Εκτοτε δὲ ὁ τίτλος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαν-
τίου ἐσθέσθη τελέως ἐν Ῥώμῃ, βαθὺ δὲ χάσμα ἔχωριζεν

1) Einhards Jahrbücher. σ. 103. Herzberg, Geschichte Griechenlands κτλ. I, 208.

2) Θεοφάν. σ. 770. Einhards Jahrbücher σ. 123.

εἰς τὸ ἔξης Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν. Ἐκκλησία, πολιτικὰ καὶ θεστῶτα, ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι. ὥθη καὶ βίος καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἀναμνήσεις διεκρίνοντο εἰς ἀνατολικὰ καὶ δυτικά. Οἱ δὲ ἐπὶ τούτῳ ἔκπληκτοι "Ἐλληνες παρεποῦντο ὅτι τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον δεσμὸν μεταξὺ τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Βυζαντίου ἀπέκοψε τὸ μέγα ξίφος τῶν Φράγκων, καὶ ὅτι ἡ νεωτέρα καὶ ὠραιοτέρα θυγάτηρ Κωνσταντινούπολις ἀπεχωρίσθη διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς γηραιᾶς αὐτῆς μητρὸς Ῥώμης. Οὕτω δὲ τὸ μὲν Βυζαντιακὸν κράτος κατέστη ἀνατολικὸν καὶ περίεπε κατὰ μικρὸν εἰς νάρκην διατηρούσαν ἐπὶ ἔξι ἔτη ἔκατοντα ετηρίδας, τὸ δὲ Γερμανορρώματικὸν ἀνεπτύχθη εἰς ἀνέλπιστον ἀκμὴν ἐν τῇ Δύσει. (*)

(*) Αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις ἀπὸ τῆς ἐκθρονίσεως τῆς Εἰρήνης καὶ ἔπειτα ἀποτελοῦσι τὸ θέμα ἴδιαιτέρας πραγματείας προσεχῶς ἐκδοθησομένης.

